

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет Міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародного менеджменту

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

Міжнародний бізнес

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

07 Управління та адміністрування

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «Інтелектуальна власність у міжнародному бізнесі»

здобувача Мороз Катерина Олексіївна

(підпис)

Науковий керівник: к.е.н., доцент Галахова Тетяна Олексіївна

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з атестації
здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: к.е.н., доцент Бурмака М.О.
(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

(підпис)

Київ 2023 р.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародного менеджменту

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

Міжнародний бізнес

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

07 Управління та адміністрування

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

О.О. Євдоченко

(підпис)
прізвище)

(ініціали,

2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

М.О.Бурмака

(підпис)
прізвище)

(ініціали,

2023 р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Мороз Катерині Олексіївні
(прізвище, ім'я, по батькові)

очної (денної) форми навчання

очної (денної), заочної, дистанційної

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи **на тему «Інтелектуальна власність у міжнародному бізнесі»**

Тему затверджено наказом ректора Університету від "14" лютого 2023 р .№ 284-ст

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах

українських та зарубіжних статистичних та аналітичних ресурсах (підручники, навчальні посібники, монографії, наукові статті, офіційні сайти міжнародних компаній та організацій).

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1

**РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІНСТИТУТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ В МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ**

(назва розділу)

Розділ 2

**РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ
МІЖНАРОДНИХ КОМПАНІЙ**

(назва розділу)	
Розділ 3	РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ
	(назва розділу)
Об'єкт дослідження:	Процес розвитку інституту інтелектуальної власності в Україні та світі.
Предмет дослідження:	Сучасні теоретичні та практичні аспекти інституту інтелектуальної
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	Дослідження інтелектуального капіталу міжнародних компаній та розробка напрямків розвитку інтелектуальної власності в міжнародному бізнесі

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	1. Дослідити поняття, еволюцію теорій, суперечності та сучасні принципи розвитку інтелектуальної власності;
	2. Визначити види об'єктів інтелектуальної власності: структурно-функціональні аспекти;
	3. Дослідити регулювання інтелектуальної власності: корпоративний та міжнародний рівні;
У розділі 2	1. Здійснити оцінку ринку об'єктів інтелектуальної власності;
	2. Провести дослідження інтелектуального капіталу міжнародних компаній в умовах глобальної діджиталізації;
У розділі 3	1. Визначити перспективні стратегії розвитку інтелектуальної власності в міжнародному бізнесі;
	2. Виокремити пріоритети розвитку інтелектуальної власності в Україні в умовах євроінтеграції.

**Завдання підготував
науковий керівник**

ГАЛАХОВА Т. О.

(підпис)

(ініціали, прізвище)

« 20 » січня 2023 р.

**Завдання одержав
здобувач**

МОРОЗ К. О.

(підпис)

(ініціали, прізвище)

« 20 » січня 2023 р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 63 сторінок, 4 таблиць, 6 рисунків, список використаних джерел 33, додатки А, Б.

«Інтелектуальна власність у міжнародному бізнесі»

Об'єктом дослідження є процес розвитку інституту інтелектуальної власності в Україні та світі.

Предметом дослідження є сучасні теоретичні та практичні аспекти інституту інтелектуальної власності в міжнародному бізнесі.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи – дослідження інтелектуального капіталу міжнародних компаній та розробка напрямків розвитку інтелектуальної власності в міжнародному бізнесі

Відповідно до поставленої мети були визначені такі завдання: дослідити поняття, еволюцію теорій, суперечності та сучасні принципи розвитку інтелектуальної власності; визначити види об'єктів інтелектуальної власності: структурно-функціональні аспекти; дослідити регулювання інтелектуальної власності: корпоративний та міжнародний рівні; здійснити оцінку ринку об'єктів інтелектуальної власності; провести дослідження інтелектуального капіталу міжнародних компаній в умовах глобальної діджиталізації; визначити перспективні стратегії розвитку інтелектуальної власності в міжнародному бізнесі; виокремити пріоритети розвитку інтелектуальної власності в Україні в умовах євроінтеграції.

Практичне значення отриманих результатів. Висновки і рекомендації, представлені у дипломній роботі можуть бути використані як міжнародними, як і українськими компаніями у напрямі реалізації бізнес-діяльності, пов'язаної з аспектами інституту інтелектуальної власності.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи: 2022-2023 роки

Рік захисту роботи: 2023 рік

Ключові слова: інтелектуальна власність, інтелектуальний капітал, діджиталізація, євроінтеграція

В і д г у к
про кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача факультету міжнародної економіки і менеджменту
освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини»

Мороз К.О.

(прізвище, ініціали здобувача вищої освіти)

на тему: **«Інтелектуальна власність у міжнародному бізнесі»**

(назва теми)

1. Обґрунтування актуальності обраної теми, витриманість логічного ланцюга тема-об'єкт-предмет-мета-завдання-висновки, відповідність побудови роботи її назві, взаємозв'язок назв розділів та підрозділів (0-10 балів): побудова є логічною, взаємоузгоджені формулювання об'єкта, предмета, мети, завдань, висновків, актуальність обґрунтована та пов'язана з об'єктом дослідження; використано достатню кількість зарубіжних та вітчизняних бібліографічних джерел (8 балів).
2. Рівень рівень аналізу та повноти розгляду теоретичних концепцій, понятійного апарату досліджуваної предметної галузі; якість аналізу бібліографічних джерел; достатність глибини теоретичних досліджень за темою; цінність теоретичних висновків (0-10 балів): Високий рівень аналізу та повноти розгляду теоретичних концепцій, понятійного апарату досліджуваної предметної галузі; висока якість аналізу бібліографічних джерел; глибинний аналіз теоретичних досліджень за темою; висока цінність теоретичних висновків (10 балів).
3. Якість та глибина проведених аналітичних досліджень, застосування аналітичних розрахунків, якісного та кількісного аналізу, відповідність методів і засобів досліджень меті й завданням дослідження, коректність інтерпретації результатів дослідження (0-15 балів): Висока якість та глибина проведених аналітичних досліджень, застосування аналітичних розрахунків, якісного та кількісного аналізу, методи і засоби дослідження відповідають меті й завданням, коректність інтерпретації результатів дослідження (15 балів).
4. Оцінка результатів досліджень; обґрунтування напрямів, наявність альтернативних підходів до вирішення досліджуваної проблеми, можливість впровадження результатів дослідження, рівень обґрунтування запропонованих рішень (0-15 балів): у роботі представлено високий рівень обґрунтування запропонованих рішень, а також представлена можливість впровадження результатів дослідження (15 балів).
5. Чіткість, обґрунтованість, практичне значення, можливість реалізації висновків (0-10 бал.): чіткість, обґрунтованість, можливість практичного застосування, можливість реалізації висновків (10 балів):
 1. Оформлення роботи та дотримання графіку виконання БДР (0-10 балів): робота оформлена згідно методичних рекомендацій, графік виконання роботи не порушувався (10 балів);
 2. Позитивні сторони дипломної роботи: Актуальність дослідження, змістовність, системність, структурованість, аргументованість.
 3. Недоліки роботи: немає.

Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи (0-70 балів): **68 балів**

Допущення КБР до захисту перед ЕК: робота допущена до захисту перед ЕК.

Науковий керівник к.е.н., доцент, Галахова Т.О.

(посада, учене звання, науковий ступінь)

(підпис)

Галахова Т.О

(прізвище, ініціали) "20" квітня 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІНСТИТУТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ	5
1.1. Інтелектуальна власність: поняття, еволюція теорій, суперечності та сучасні принципи розвитку	5
1.2. Види об'єктів інтелектуальної власності: структурно-функціональні аспекти	10
1.3 Регулювання інтелектуальної власності: корпоративний та міжнародний рівні	15
РОЗДІЛ 2 ДОСЛІДЖЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ МІЖНАРОДНИХ КОМПАНІЙ.....	20
2.1. Оцінка ринку об'єктів інтелектуальної власності	20
2.2. Дослідження інтелектуального капіталу міжнародних компаній в умовах глобальної діджиталізації	27
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ	35
3.1. Міжнародне регулювання інтелектуальної власності та напрямки його покращення.....	35
3.2. Шляхи розвитку інтелектуальної власності в умовах діджиталізації ...	41
ВИСНОВКИ	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	58
ДОДАТКИ.....	62

ВСТУП

Актуальність теми. Поступальний розвиток країни, її конкурентоспроможність у сучасному світі значною мірою залежать від здатності розвивати й активізувати інтелект і творчі здібності кожного працівника та компанії. Світовий досвід доводить, що будь-які прогресивні зміни в соціально-економічному та соціальному розвитку безпосередньо пов'язані з історією винаходів, знарядь праці, створення та вдосконалення техніки, впровадження нових технологій, матеріалів, речовин, різноманітних інновацій у різних сферах життя.

Початок ХХІ століття доводить, що без використання інтелектуальних ресурсів, здобуття нових баз знань, накопичення й обробки інформації, впровадження інформації неможливо уявити науково-технічний прогрес і зміни в усіх сферах життя.

В умовах ринкової економіки інноваційно-інтелектуальний розвиток країни здебільшого зумовлений існуванням важливого ланцюга між розробниками інновацій, споживачами нових інтелектуальних продуктів та інтелектуальних послуг.

Важливість інтелектуальної власності (ІВ) для компаній, економік країн і суспільства в цілому надзвичайно зростає. Авторські права, товарні знаки та інші види інтелектуальної власності мають важливе значення, щоб допомогти компаніям розвиватися та отримувати винагороду, яку вони заслуговують за свої інновації, рекламу та креативність. Крім того, компанії в усьому світі все частіше використовують інтелектуальну власність інших у своїй повсякденній роботі, чи то у виробництві товарів і послуг, чи в управлінні власною діяльністю.

Загальним питанням інтелектуальної власності (його поняттю, структурі, змісту, строкам охорони тощо) присвячено низку робіт вітчизняних і зарубіжних правознавців. Ці проблеми досліджені, зокрема, І.А. Безклубим, М.М. Богуславським, О.В. Дзерою, А.С. Довгертом, Р.В. Дробов'язко, Ю.В.

Носіком, О.М. Пастуховим, О.А. Підпригорою, О.О. Підпригорою, О.П. Сергєєвим, С.О. Харитоновим, О.О. Штефан і М.Й. Штефаном. Особливий інтерес у контексті дослідження становлять праці таких авторів, як В.В. Дроб'язко, М.М. Калініченко, С.С. Савич, І.В. Шишко.

Метою роботи дослідження інтелектуального капіталу міжнародних компаній та розробка напрямків розвитку інтелектуальної власності в міжнародному бізнесі.

Відповідно до мети було визначено наступні завдання дослідження:

- дослідити поняття, еволюцію теорій, суперечності та сучасні принципи розвитку інтелектуальної власності;
- визначити види об'єктів інтелектуальної власності: структурно-функціональні аспекти;
- дослідити регулювання інтелектуальної власності: корпоративний та міжнародний рівні;
- здійснити оцінку ринку об'єктів інтелектуальної власності;
- провести дослідження інтелектуального капіталу міжнародних компаній в умовах глобальної діджиталізації;
- визначити перспективні стратегії розвитку інтелектуальної власності в міжнародному бізнесі;
- виокремити пріоритети розвитку інтелектуальної власності в Україні в умовах євроінтеграції.

Об'єктом дослідження є процес розвитку інституту інтелектуальної власності в Україні та світі.

Предметом дослідження є сучасні теоретичні та практичні аспекти інституту інтелектуальної власності в міжнародному бізнесі.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІНСТИТУТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ

1.1. Інтелектуальна власність: поняття, еволюція теорій, суперечності та сучасні принципи розвитку

Термін «інтелектуальна власність» має різні значення. Зокрема, він використовується для позначення сукупності виключних прав особистого (морального) та майнового характеру на результати інтелектуальної, творчої діяльності^[1].

Так, у Конвенції про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ), прийнятій 14 липня 1967 р., термін «інтелектуальна власність» включає права, що стосуються літературних, художніх і наукових творів, виступів артистів, звукозаписів, радіо- і телемовлення; винаходи в усіх сферах людської діяльності; наукові відкриття; промислові зразки; товарні знаки, знаки обслуговування, фірмові та фірмові назви; захист від недобросовісної конкуренції; інтелектуальна діяльність у сферах промисловості, науки, літератури, мистецтва.

Іншим поширеним поглядом на застосування цього поняття є визначення «інтелектуальної власності» як сукупності конкретних об'єктів – результатів інтелектуальної, творчої діяльності^[2].

Виходячи із цієї точки зору, інтелектуальна власність – це результати інтелектуальної, творчої діяльності людини у виробничій, науковій, літературній, художній та інших сферах, права на які охороняються законом.

В умовах постіндустріальної економіки інтелектуальна власність починає відігравати визначальну роль у суспільно-економічних відносинах та займати важливе місце в економічній системі, що зумовлюється тими

¹ Knowledge Transfer from Universities to Industry Through University Technology Transfer Offices / Asad Abbas, Anders Avdic, Kathryn Chang Barker, Peng Xiaobao // Наука та інновації. — 2018. — Т. 14, № 2. — С. 5-18.

² Енциклопедія інтелектуальної власності / за ред. проф. П. П. Крайнева. – К. : Старт-98, 2012. – С.254.

важливими функціями, які вона виконує в рамках суспільного відтворення (див. рис. 1.1).

Рисунок 1.1 - Функції інтелектуальної власності в сучасній економічній системі [3]

По-перше варто відзначити, що інтелектуальна власність виконує функцію розподілу, тобто ефективно перерозподіляє результати комерціалізації інтелектуального продукту між усіма суб'єктами відносин у сфері привласнення результатів інтелектуальної діяльності: творець інтелектуального продукту отримує дохід; інвестор, який вкладає кошти у комерціалізацію об'єктів інтелектуальної власності - отримує відсоток на вкладений капітал; держава – отримує податкові надходження до бюджету; підприємства – отримують додаткову вартість, створену на основі використання інтелектуального капіталу. По-друге, інтелектуальна власність

³ Вірченко, В. В. (2018), Інтелектуальна власність: теоретичні витoki та економічні імперативи розвитку : монографія. Київ : Ліра-К. 488 с.

виконує функцію стимулювання, тобто прискорює науково-технічний прогрес, оскільки забезпечує перерозподіл частини суспільного продукту на користь творців інтелектуального продукту, стимулюючи їх у такий спосіб до подальшої інтелектуальної діяльності, а також стимулює інвестиції у інтелектуальний капітал суб'єктів господарювання за рахунок підвищеної норми прибутку на капітал. По-третє, інтелектуальна власність виконує інноваційну функцію, тобто зумовлює інноваційну спрямованість економіки та безперервну модернізацію суспільного виробництва за рахунок оперативного впровадження результатів інтелектуальної діяльності у ринкову економіку.

Специфіка інтелектуальної власності дозволяє виокремити в структурі чотири базових сегменти (див. рис. 1.2).

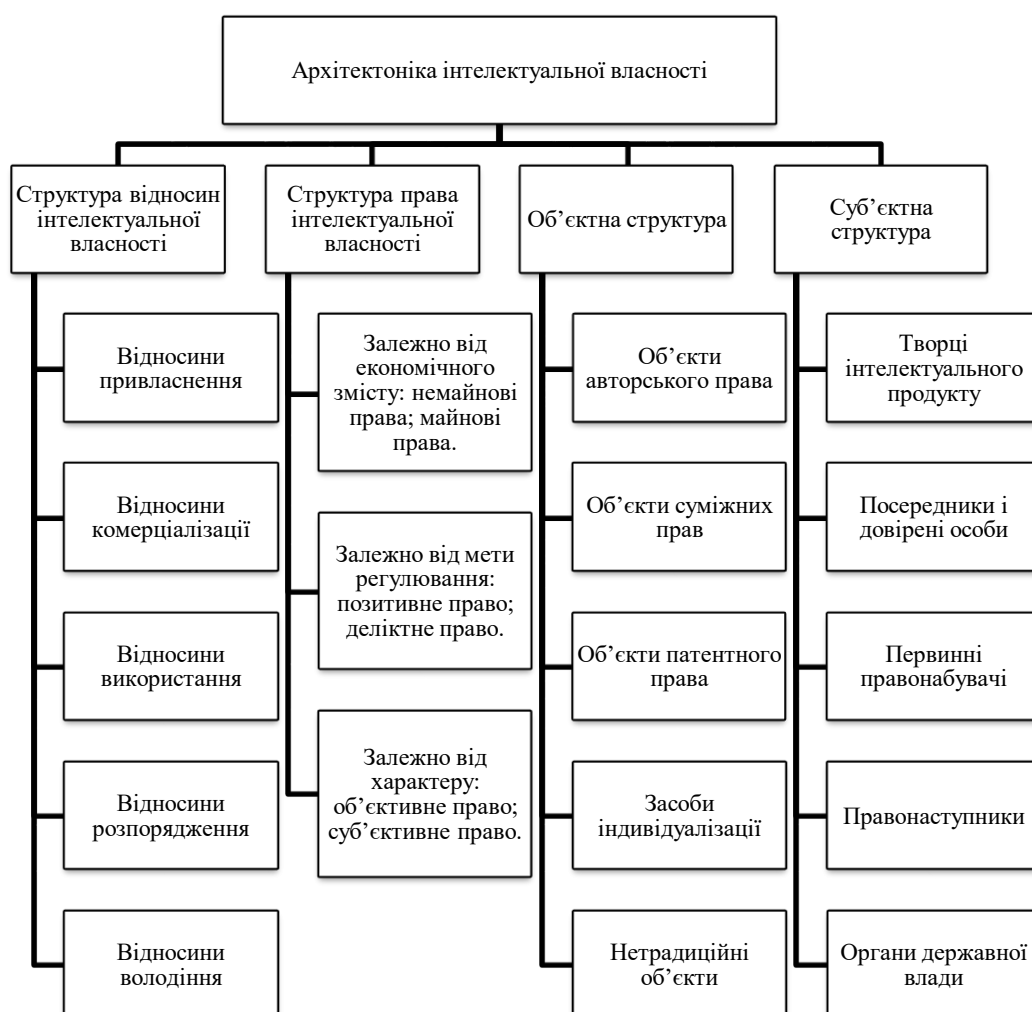

Рисунок 1.2 - Архітектура нетрадиційних об'єктів інтелектуальної власності [4]

Структура відносин інтелектуальної власності, які виникають між творцями інтелектуального продукту та суб'єктами господарювання з приводу реалізації належних їм у рамках права інтелектуальної власності правомочностей, включає наступні складові:

Рисунок 1.3 - Структура відносин інтелектуальної власності [5,6]

Також доцільно виокремити шість базових груп суб'єктів, які у відповідності до міжнародних стандартів охорони прав інтелектуальної

⁴ Спіцина, Г. О., Гордеюк, А. О. (2020), Особливості сучасної класифікації об'єктів права інтелектуальної власності. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, № 3., С. 58-64.

⁵ Ходаківський, С. І., Якобчук, В. П., Литвинчук, І. Л. (2014), Інтелектуальна власність: економіко-правові аспекти: навчальний посібник. Київ : ЦУЛ. 276 с.

⁶ Братусь, Г. А. (2019), Трансформаційний підхід до структурної архітектури інтелектуальної власності. Підприємництво та інновації, Вип. 10., С. 31-38.

власності наділяються окремим правомочностями та повноваженнями у сфері цивільного обороту результатів інтелектуальної творчої діяльності (рис. 1.4).

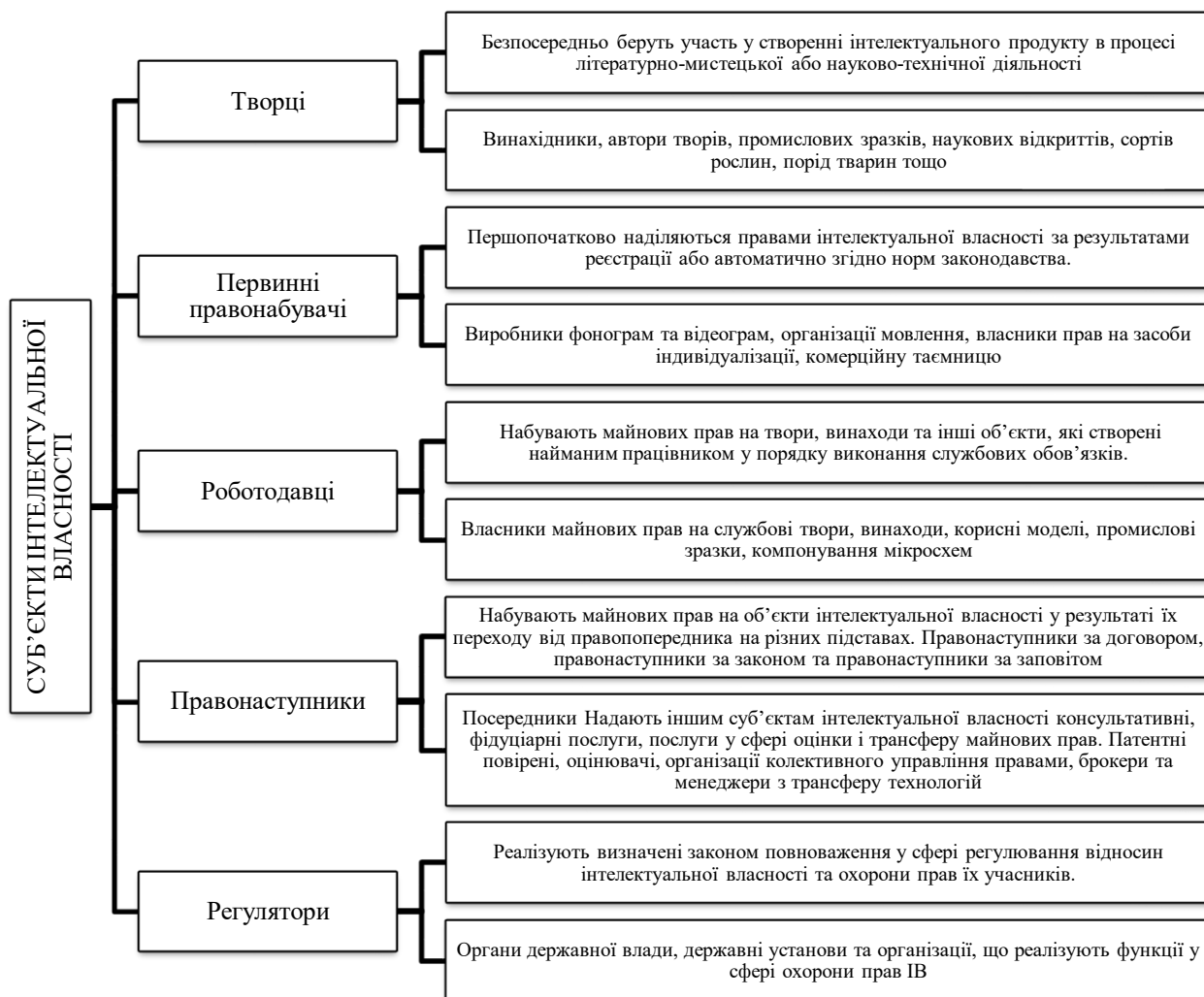

Рисунок 1.4 - Суб'єкти інтелектуальної власності [7;8;9]

Таким чином, інтелектуальна власність являє собою право на досягнення інтелектуальної діяльності особи в науці, мистецтві, промисловості та інших галузях і є об'єктом права кожного на користування, використання та розпорядження своїми інтелектуальними досягненнями у цивільно-правових відносинах. В умовах постіндустріальної економіки інтелектуальна власність починає відігравати визначальну роль у суспільно-

⁷ Ходаківський, Є. І., Якобчук, В. П., Литвинчук, І. Л. (2014), Інтелектуальна власність: економіко-правові аспекти: навчальний посібник. Київ : ЦУЛ. 276 с.

⁸ Братусь, Г. А. (2019), Трансформаційний підхід до структурної архітектури інтелектуальної власності. Підприємництво та інновації, Вип. 10., С. 31-38.

⁹ Спіцина, Г. О., Гордеюк, А. О. (2020), Особливості сучасної класифікації об'єктів права інтелектуальної власності. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, № 3., С. 58-64.

економічних відносинах та займати важливе місце в економічній системі, що зумовлюється тими важливими функціями, які вона виконує в рамках суспільного відтворення.

1.2. Види об'єктів інтелектуальної власності: структурно-функціональні аспекти

Мета прав інтелектуальної власності – заохочувати нові твори, включаючи технології, витвори мистецтва та винаходи, які можуть сприяти економічному зростанню. Права на інтелектуальну власність посилюють стимули для людей продовжувати виробляти речі, які створюють нові робочі місця та нові технології, дозволяючи світу вдосконалюватись та розвиватися ще швидше.

Визначення прав інтелектуальної власності – це будь-які та всі права, пов'язані з нематеріальними активами, що належать фізичній чи юридичній особі та захищені від використання без згоди. Нематеріальні активи належать до нефізичної власності, включаючи право власності на інтелектуальну власність. Приклади прав інтелектуальної власності включають:

1. Патенти.
2. Доменні імена.
3. Індустріальний дизайн.
4. Конфіденційна інформація.
5. Винаходи.
6. Немайнові права.
7. Права на базу даних.
8. Авторські роботи.
9. Знаки обслуговування.
10. Логотипи.
11. Товарні знаки.
12. Права на дизайн.

13. Ділові чи торгові назви.
14. Комерційна таємниця.
15. Комп'ютерне програмне забезпечення.

Існує чотири основні типи прав інтелектуальної власності, включаючи патенти, товарні знаки, авторські права та комерційну таємницю. Власники інтелектуальної власності часто використовують більше одного з цих видів права інтелектуальної власності для захисту тих самих нематеріальних активів. Наприклад, закон про товарні знаки захищає назву продукту, тоді як закон про авторське право поширюється на його слоган.

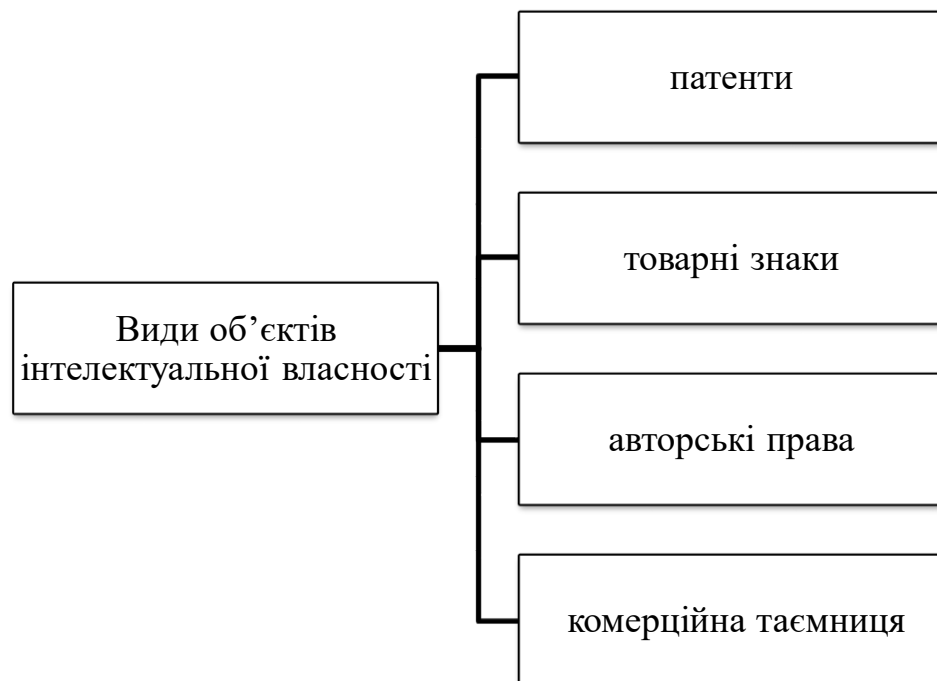

Рисунок 1.5 - Види об'єктів інтелектуальної власності [10]

1. Патенти. Патенти використовується для запобігання створенню, продажу або використання винаходу іншою стороною без дозволу. Патенти є найпоширенішим типом прав інтелектуальної власності. Власник патенту має повне право комерціалізувати свій патент, включаючи купівлю та продаж патенту або надання ліцензії на винахід будь-якій третій стороні на взаємно узгоджених умовах.

¹⁰ Спіцина, Г. О., Гордеюк, А. О. (2020), Особливості сучасної класифікації об'єктів права інтелектуальної власності. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, № 3., С. 58-64.

Патентне право захищає винаходи від використання іншими особами та надає виняткові права одному або декільком винахідникам. Технологічні компанії зазвичай використовують патенти, як видно з патенту на перший комп'ютер, для захисту своїх інвестицій у створення нових та інноваційних продуктів. Три типи патентів складаються з:

- патенти на промисловий зразок. Захист естетики пристрою чи винаходу. Патенти на декоративний дизайн включають форму продукту (пляшка Coca-Cola), смайлики, шрифти або інші відмінні візуальні риси.
- патенти на рослини: гарантії нових сортів рослин. Прикладом патенту рослина є версії фруктових дерев, вільні від шкідників. Але винахідникам також може знадобитися дизайнерський пацієнт, якщо дерево має унікальні візуальні властивості;
- патенти на корисність: охорона продукту, який є практичною метою і є корисним. Приклади інтелектуальної власності включають системи безпеки транспортних засобів, програмне забезпечення та фармацевтичні препарати. Це була перша і досі найбільша область патентного права.

2. Товарні знаки. Товарні знаки можуть захищати слова, фрази, символи та логотипи, що ідентифікують товари та послуги. Реєстрація товарного знака може тривати вічно, доки вона продовжує використовуватись у бізнесі, і продовжується кожні 10 років. Це робить товарний знак одним із найважливіших засобів захисту інтелектуальної власності для бізнесу.

Інтелектуальна власність бізнесу гарантує його надійну впізнаваність. Це означає, що більш ніхто не зможе зареєструвати логотип, схожий на логотип одного з конкурентів, якщо це може спричинити плутанину у споживачів.

Отже, товарні знаки захищають логотипи, звуки, слова, кольори або символи, які компанія використовує для відмінності своїх послуг або продуктів. Приклади товарних знаків включають логотип Twitter, золоті арки McDonald's та шрифт, що використовується Dunkin'. Хоча патенти захищають один продукт, торговельні марки можуть охоплювати групу продуктів.

Наприклад, Закон Ленхема, також званий Законом про товарні знаки 1946 року, регулює товарні знаки, порушення правий і знаки обслуговування.

3. Авторські права. Закони про авторське право захищає права первісного автора оригінальних творів інтелектуальної власності. На відміну від патентів, авторські права мають бути матеріальними. Наприклад, не можна захистити авторське право ідею. Але можна записати оригінальну мову, вірш чи пісню та отримати авторські права. Як тільки хтось створює оригінальний авторський твір (OWA), автор автоматично стає власником авторських прав.

Авторське право існує тоді, коли автор створює оригінальну роботу, але реєстрація надає власникам авторських прав виняткові і розширені права. Це може допомогти захистити свої права від порушень за допомогою судового розгляду та дозволяє власникам вимагати відшкодування грошових збитків та оплати послуг адвокатів у разі судового позову.

4. Комерційна таємниця. Комерційні таємниці – це інтелектуальна власність компанії, яка не є загальнодоступною, має економічну цінність та несе інформацію. Це може бути формула, рецепт або процес, який використовується для отримання конкурентної переваги.

Комерційні таємниці – це форма інтелектуальної власності, яку компанія може зберігати в секреті та не передавати іншим особам. Це може бути зроблено для захисту економічної переваги, яка може бути втрачена, якщо комерційна таємниця стане надбанням громадськості або буде вкрадена конкурентом.

Оскільки вони не є загальнодоступними та не реєструються в будь-якій офіційній установі, комерційна таємниця не забезпечує офіційного захисту інтелектуальної власності. Але до тих пір, поки можна надати докази того, що, наприклад, компанія, доклала зусиль для зберігання та захисту комерційної таємниці, будь-яка її крадіжка карається в суді. Це покарання може бути кримінальним, оскільки корпоративний шпигунство (або внутрішньо-фірмова крадіжка ідей) є правопорушенням.

Щоб кваліфікуватися як комерційна таємниця, компанії мають активно захищати конфіденційну інформацію. Щойно інформація стає загальнодоступною, вона більше не охороняється законами про комерційну таємницю. Активи можуть бути матеріальними або нематеріальними, а комерційна таємниця може включати інформацію про:

- бізнес;
- фінансовий стан;
- технічні та технологічні особливості, тощо.

Два добре відомих приклади включають рецепт Coca-Cola та пошуковий алгоритм Google. Хоча патент загальнодоступний, комерційна таємниця залишається недоступною нікому, крім власника.

Таблиця 1.1 – Порівняльна характеристика видів об'єктів інтелектуальної власності [11;12]

Вид	Захист	Тривалість (за міжнародним законодавством)
Патенти	Винаходи, промислові зразки, комп'ютерний код	20 років
Товарні знаки	Унікальні ідентифікатори для бізнесу або продуктів або послуг (наприклад, логотипи, торгові марки)	Поки що матеріал з торговою маркою залишається активним
Авторські права	Авторські твори, включаючи книги, вірші, фільми, музику, фотографії, онлайн контент	70 років від дня смерті автору

Цифрові активи також дедалі частіше визнаються як інтелектуальної власності. До них належать пропрієтарний програмний код або алгоритми, а також цифровий онлайн-контент.

¹¹ Ходаківський, Є. І., Якобчук, В. П., Литвинчук, І. Л. (2014), Інтелектуальна власність: економіко-правові аспекти: навчальний посібник. Київ : ЦУЛ. 276 с.

¹² Спіцина, Г. О., Гордеюк, А. О. (2020), Особливості сучасної класифікації об'єктів права інтелектуальної власності. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, № 3., С. 58-64.

1.3 Регулювання інтелектуальної власності: корпоративний та міжнародний рівні

Історично склалося так, що законодавство про інтелектуальну власність призначене для задоволення потреб країни в межах її територіальних кордонів, і, таким чином, регулювання прав інтелектуальної власності (РПІВ) мають внутрішній характер. Принцип територіальності вимагає, щоб закони створювалися та застосовувалися у межах національних кордонів країни. Основне обґрунтування цього принципу полягає в передумові, що інтелектуальна власність є виразом суверенної волі, заснованої на «економіці держави та соціальній структурі... права та обов'язки є питаннями соціальної політики, які повинні визначатися належними законодавчими та виконавчими процесами»^[13].

Таким чином, принцип територіальності вбудований у міжнародну структуру ІВ, щоб зберегти суверенну владу і дозволити державам приймати закони, що відповідають їх власним політичним прерогативам. інструмент, у якому принцип територіальності залишається домінуючим.

Отже, копіювання або адаптація законів про ІВ інших країн у національний режим не завжди може бути таким продуктивним, як у цих країнах. Зазвичай, країни формулюють внутрішнє законодавство у сфері ІВ з урахуванням свого соціально-економічного становища. Наприклад, країни Африки та Азії багаті на традиційні знання та біорізноманіття. Щоб захистити свої традиційні вираження культури від несанкціонованого використання третіми особами, які можуть захотіти їх скопіювати або використовувати, вони вживають заходів за допомогою існуючих форм прав інтелектуальної власності або ухвалюють закони *sui generis*. Наприклад, Киргизстан і Азербайджан мають *sui generis* захист традиційних знань і фольклору.

¹³ WIPO, International Exhaustion and Parallel Importation. https://www.wipo.int/sme/en/ip_business/export/international_exhaustion.htm. Accessed 1 Jan 2021

Однак Сполучені Штати не захищають свої традиційні знання за допомогою «законів *sui generis*», можливо, тому, що він робить менший внесок у національну економіку.

Аналогічним чином, США та Європейський Союз застосовують заходи захисту *sui generis* для біотехнології, оскільки без такого захисту винаходи, пов'язані з біотехнологіями, не були б розроблені. Таким чином, вибір, який країна робить для ухвалення законів про ІВ, ґрунтується на соціальних, політичних, культурних та ринкових цінностях^[14].

Міжнародні договори в галузі ІВ, в основному TRIPS, встановлюють мінімальні стандарти як мету, але ступінь, в якій країни виходять за межі мінімального стандарту, залежить від їх урядів. Як правило, мінімальні стандарти переслідують конкретну мету. Наприклад, TRIPS передбачає три критерії патентоспроможності: новизна, винахідницький рівень та промислове застосування. Ціль полягає в тому, щоб гарантувати, що патенти оцінюються на основі цих критеріїв. Однак ці стандарти не визначені у TRIPS; отже, країни можуть визначати ці терміни в залежності від своїх потреб. У зв'язку з цим країни часто різняться у своїх національних законах про ІВ^[15].

Таким чином, тлумачення відповідних термінів регулюється національними законодавствами країн, оскільки TRIPS допускає застосування цих стандартів на основі національних потреб. Незважаючи на те, що країни можуть домовитися про гармонізацію своїх законів про ІВ, їх застосування буде різним.

Закон про інтелектуальну власність має справу із законами, що захищають та забезпечують дотримання прав творців та власників винаходів, творів, музики, зразків та інших творів, відомих як «інтелектуальна власність». Існує кілька областей інтелектуальної власності, включаючи авторське право, товарні знаки, патенти та комерційну таємницю.

¹⁴ Stepanov I (2020) Economic development dimension of intellectual property as investment in international investment law. J. World Intellect Prop 23(5/6):736–758

¹⁵ WIPO, International Exhaustion and Parallel Importation. https://www.wipo.int/sme/en/ip_business/export/international_exhaustion.htm. Accessed 1 Jan 2021

Закон про авторське право захищає права авторів на їхні твори в галузі образотворчого мистецтва, видавничої справи, розваг та комп'ютерного програмного забезпечення. Закони захищають власника роботи, якщо інші копіюють, репрезентують або демонструють роботу власників без дозволу.

Закон про товарні знаки захищає слово, фразу, символ або дизайн, які використовуються організацією для ідентифікації продукту або послуги. Прикладами можуть бути помаранчеві та рожеві написи в стилі ковбаси Dunkin Donuts, логотип Apple у вигляді яблука та три смужки Adidas. Власники товарних знаків можуть заборонити іншим використовувати свої знаки або знаки, подібні до ступеня змішування, щоб споживачі не могли ідентифікувати джерело.

Наприклад, в США федеральні закони та закони штатів регулюють товарні знаки, але Закон Ленхема є основним джерелом захисту товарних знаків. Ці закони захищають від порушення та розведення. Права на товарні знаки набуваються тим, хто першим використовує товарний знак у комерційних цілях або першим реєструє знак у Відомстві США за патентами та товарними знаками^[16].

Патентне законодавство надає охорону новим винаходам, які можуть бути продуктами, процесами або конструкціями, та забезпечує механізм охорони винаходу. Патентне законодавство сприяє обміну новими розробками з іншими стимулювання інновацій. Власник патенту має право захищати інших від виробництва, використання, розповсюдження або імпорту об'єкта, що охороняється. По суті, патент є правом власності, яке може бути ліцензовано, продано, закладено або передано.

Комерційні таємниці – це методи ведення бізнесу, формули, конструкції чи процеси, що використовуються у бізнесі, розроблені спеціально для забезпечення конкурентної переваги для бізнесу. В іншому випадку ці комерційні секрети не були б відомі «стороннім» у бізнесі. Приклад цього є

¹⁶ Heath C (2019) The direct application of international IP agreement before national courts. In: Heath C, Sanders KA (eds) Intellectual property and international dispute resolution. Wolters and Kluwer, Alphen aan den Rijn, pp 108–114

формула Coca Cola. Комерційні таємниці охороняються без реєстрації, і власник повинен вживати відповідних заходів для збереження конфіденційності.

Далі розглянемо корпоративний рівень регулювання. На корпоративному рівні, якщо третя сторона вкраде права на інтелектуальну власність підприємства, необхідно мати засоби захисту від крадіжки. Якщо підприємство не зареєструвало або не захистило свою інтелектуальну власність, воно все одно можете зупинити відтворення своїх ідей, але воно не має права на будь-яку грошову компенсацію.

У підприємства є два варіанти зупинити порушення прав інтелектуальної власності, проте реєстрація захисту інтелектуальної власності – це найкращий шанс боротися з будь-яким, хто видає себе за іншу особу або порушниками в суді.

1. Надіслати запит на припинення порушення. Перший спосіб припинити порушення прав ІВ – запросити припинення дії, що розглядається, що порушує права інтелектуальної власності. Це не обов'язково має бути загрозливий запит, а скоріше попередження. У ньому йдеться про заяву підприємства про право власності на цю власність і зазначається, що підприємство просить одержувача припинити всі дії, пов'язані з відтворенням або використанням інтелектуальної власності компанії.

2. Звернутися до суду. Якщо припинення та помірність або не працює, або не застосовується до заяви підприємства про порушення прав інтелектуальної власності, можливо, доцільно подати до суду на порушника. Підприємство не може зробити цей крок, якщо робота не була раніше зареєстрована і захищена - якщо компанія вирішить подати до суду, їй потрібно буде спочатку зареєструвати цю роботу, і вона не зможе відшкодувати будь-які збитки з моменту до реєстрації роботи.

Захист ІВ запобігає зловмисникам (будь-яких, хто може спробувати активно порушити права ІВ компанії) і запобігає випадковому неправомірному використанню (любих, хто може ненавмисно порушити

права ІВ). Якщо бізнес пов'язаний з інтенсивною інтелектуальною власністю, він, ймовірно, стане мішенню для інших, які бажають отримати швидкий прибуток, крадучи підприємницькі ідеї.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ МІЖНАРОДНИХ КОМПАНІЙ

2.1. Оцінка ринку об'єктів інтелектуальної власності

У 2021 році було подано рекордну кількість заявок на інтелектуальну власність (ІВ) на патенти, товарні знаки та зразки для захисту інновацій в світі.

Незважаючи на вплив COVID-19 на економіку у всьому світі, інновації все більше актуалізувалося питання розвитку інноваційної діяльності. Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ) повідомляє, що у 2021 році було подано 3,4 мільйона патентних заявок, що є найвищим річним показником за всю історію.

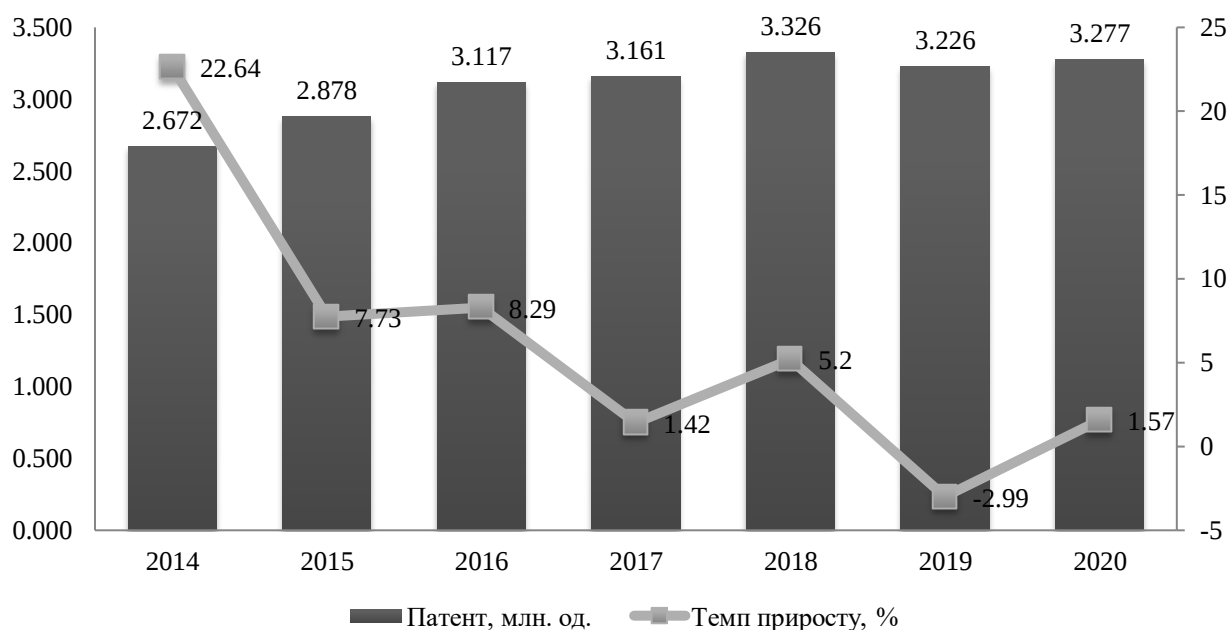

Рисунок 2.1 – Динаміка патентних заявок в світі в 2014-2021 рр. ^[17]

¹⁷ <https://mon.gov.ua/storage/app/media/innovatsii-transfer-tehnologiy/2021/Analit.material/10.09/Enerhet/Prezent.TSSR-7.Enerhet.10.09.pdf>

У всьому світі кількість заявок на патенти збільшилася з 1 мільйона у 1995 році до 2 мільйонів у 2010 році, а потім до 3 мільйонів у 2016 році. [18]

У 2021 р. на країни Азіатсько-Тихоокеанського регіону припадало понад дві третини світових патентних заявок, на чолі з Китаєм, подавши майже 1,6 млн. заявок. Японія посіла третє місце з більш ніж 289 000 патентних заявок, за нею слідує Республіка Корея (близько 237 000). [19]

За межами Азіатсько-Тихоокеанського регіону США посіли друге місце з трохи більше 590 000 патентів.

Таблиця 2.1 – Географічний розподіл патентів в світі в 2011-2021 рр. [20]

Регіон	Кількість заявок		Частка резидентів (%)		Частка від світового показника (%)		Середнє зростання (%)
	2011	2021	2011	2021	2011	2021	2011-2021
Африка	14,700	20,900	15.0	22.0	0.7	0.6	3.6
Азії	1,178,800	2,299,600	74.9	82.7	54.6	67.6	6.9
Європа	334,100	357,900	64.8	56.2	15.5	10.5	0.7
Латинська Америка і	60,100	54,800	12.1	13.7	2.8	1.6	-0.9
Карибський басейн	538,700	628,600	46.9	42.5	25.0	18.5	1.6
Північна Америка	31,800	39,300	12.3	8.4	1.5	1.2	2.1
Океанія	2,158,200	3,401,100	63.3	70.1	100.0	100.0	4.7

Глобальне зростання кількості патентних заявок було зумовлене переважно такими країнами, як Китай та Індія, у кожній з яких було зафіксовано збільшення на 5,5% у річному обчисленні. У Республіці Корея кількість заявок зросла на 2,5%.

У процвітаючих країнах Азії за останнє десятиліття спостерігалось значне зростання частки глобальних патентних заявок: з 54,6% у 2011 р. до 67,5% у 2021 р. Відповідно, в інших регіонах частка заявок скоротилася.

¹⁸ <https://mon.gov.ua/storage/app/media/innovatsii-transfer-tehnologiy/2021/Analit.material/10.09/Enerhet/Prezent.TSSR-7.Enerhet.10.09.pdf>

¹⁹ <https://mon.gov.ua/storage/app/media/innovatsii-transfer-tehnologiy/2021/Analit.material/10.09/Enerhet/Prezent.TSSR-7.Enerhet.10.09.pdf>

²⁰ <https://mon.gov.ua/storage/app/media/innovatsii-transfer-tehnologiy/2021/Analit.material/10.09/Enerhet/Prezent.TSSR-7.Enerhet.10.09.pdf>

Північна Америка скоротилася з чверті всіх заявок у 2011 році до 18,5% у 2021 році. У Європі спостерігалася аналогічна тенденція: із 15,5% до 10,5%.

Збільшення кількості заявок у всьому світі призвело до того, що в 2021 році було видано 1,7 мільйона патентів, що є річним зростанням на 10% - найвищим показником за десятиліття.

Таблиця 2.2 - Світові показники інтелектуальної власності, 2021 р. ^[21]

Патенти	2020	2021	Темп зростання (%)	Питома вага (%)
Застосування по всьому світу	3,281,900	3,401,100	3.6	100.0
Китай	1,497,159	1,585,663	5.9	46.6
США	597,172	591,473	-1.0	17.4
Японія	288,472	289,200	0.3	8.5
Корисні моделі				
Застосування по всьому світу	3,000,100	2,924,490	-2.5	100.0
Китай	2,926,633	2,852,219	-2.5	97.5
Німеччина	12,318	10,576	-14.1	0.4
Російська Федерація	9,195	9,079	-1.3	0.3
Торгові марки				
Клас програми враховується в усьому світі	17,193,800	18,145,100	5.5	100.0
Китай	9,345,710	9,454,794	1.2	52.1
США	870,276	899,678	3.4	5.0
EUIPO (офіс ЄС)	438,469	497,542	13.5	2.7
Промислові зразки				
Дизайн додатків має значення в усьому світі	1,387,800	1,515,200	9.2	100.0
Китай	770,362	805,710	4.6	53.2
EUIPO (офіс ЄС)	113,195	117,049	3.4	7.7
Великобританія	32,733	74,781	128.5	4.9
Сорти рослин				
Застосування по всьому світу	22,620	25,340	12.0	100.0
Китай	8,960	11,195	24.9	44.2
Офіс спільноти з сортів рослин (ЄС)	3,427	3,480	1.5	13.7
США	1,432	1,902	32.8	7.5

²¹ <https://mon.gov.ua/storage/app/media/innovatsii-transfer-tehnologiy/2021/Analit.material/10.09/Enerhet/Prezent.TSSR-7.Enerhet.10.09.pdf>

Серед п'яти провідних офісів Китай та Республіка Корея другий рік поспіль демонструють впевнене зростання. Подання заявок у Китаї зросло на 5,9% у 2021 році після збільшення на 6,9% у 2020 році.

Республіка Корея отримала на 5% більше заявок у 2021 р. порівняно із зростанням на 3,6% у 2020 р. Кількість заявок у США скоротилася на 1% у 2021 р., що є покращенням порівняно із падінням на 3,9% у 2020 р.

ЄПВ (+4,7%) та Японія (+0,3%) повернулися до зростання у 2021 році після зниження у попередньому році. Більшість із 20 провідних відомств – 15 із 20 – отримали більшу кількість патентних заявок у 2021 р., ніж у 2020 р.. Це значне покращення порівняно з 2020 роком, коли лише у семи відомствах спостерігалось зростання подачі заявок.

З цих 15 офісів найбільший приріст був у Південній Африці (+63,9%), Ізраїлі (+18,3%), Мексиці (+12,9%), Австралії (+10,6%) та Сінгапурі (+10%)) - кожне із зростання цифри. У кожному з цих п'яти відомств збільшення кількості заявок, поданих нерезидентами, було основною рушійною силою загального зростання.

П'ять відомств із топ-20 отримали менше заявок у 2021 р., ніж у 2020 р., при цьому в російській федерації (-11,5%), Сполученому Королівстві (Великобританія) (-8,7%) та Німеччині (-5,7%) зафіксовано різке зниження.

Падіння кількості заявок як резидентів, так і нерезидентів сприяло загальному зниженню в Німеччині та Великій Британії, тоді як різке скорочення кількості заявок від резидентів стало основною причиною загального зниження в російській федерації.

Якщо подивитися не лише на 20 провідних відомств, а й на окремі відомства країн з низьким та середнім рівнем доходу, то можна побачити, що відомства В'єтнаму (8534), Туреччини (8476) та Таїланду (8242) отримали більше 8000 заявок 2021 р..

Як для Таїланду, так і для В'єтнаму зростання кількості заявок від нерезидентів було основною рушійною силою загального зростання, тоді як

збільшення кількості заявок від резидентів було причиною майже всього збільшення в Туреччині.

Більшість відомств окремих країн з низьким та середнім рівнем доходу, отримали більше заявок у 2021 р. порівняно з 2020 р. Основний внесок у загальне зростання у всіх цих відомствах, за винятком Африканського відомства інтелектуальної власності, внесли подання заявок нерезидентів. Організація (ОАПІ), Еквадор та Туреччина.

Серед чотирьох регіональних відомств АТІВ (+27,8%) та Африканська регіональна організація інтелектуальної власності (АРОІВ) (+10,5%) продемонстрували двозначне зростання у 2021 р. Євразійська патентна організація (ЄА +7,9%) також повідомив про сильне зростання заявок. Навпаки, Патентне відомство Ради співробітництва арабських держав Перської затоки (ССЗ) у 2021 році отримало на 86,4% менше заявок порівняно з роком раніше.

Відмінності в патентній діяльності у різних країнах відображають відмінності у розмірі та структурі їх економіки. Тому корисно вивчити патентну діяльність резидентів щодо таких змінних, як чисельність населення, витрати на дослідження та розробки та валовий внутрішній продукт (ВВП).

Республіка Корея з 8 159 патентними заявками резидентів на одиницю ВВП у 100 млрд дол. США, як і раніше, залишається країною, яка подала найбільшу кількість патентних заявок у 2021 р..

За відношенням патентів до ВВП майже вдвічі вище, ніж у Японії. Китай (5738) посів друге місце за цим показником, за ним йдуть Японія (4341), Швейцарія (1581) та Німеччина (1494). Ці п'ять країн посідають перше місце у рейтингу з 2018 року.

Фінляндія (1351), США (1253), Швеція (1216), Данія (1089) та Нідерланди (869) замикають топ-10 країн походження.

Серед 10 провідних країн походження в Китаї спостерігається значне покращення ставлення резидентних патентних заявок до ВВП, яке збільшилося з 3 194 у 2011 р. до 5 738 у 2021 р. Навпаки, у Японії

співвідношення патентів до ВВП знизилося з 5 897 до 4 341 за аналогічний період.

Ряд країн з низькою кількістю патентних заявок резидентів, у тому числі Данія, Люксембург, Норвегія та Сінгапур, входять до числа 20 найбільших країн походження, якщо заявки на патенти резидентів коригуються відповідно до ВВП.

Список 20 провідних країн походження переважно включає країни із високим рівнем доходу; проте три країни із середнім рівнем доходу – Китай, росія та Туреччина. Незважаючи на значне покращення відношення патентів до ВВП в Індії та Південній Африці, обидві країни залишаються за межами першої двадцятки. Бразилія із 149 патентами резидентів на ВВП займає перше місце в регіоні Латинської Америки.

Профіль заявок резидентів на мільйон населення аналогічний до профілю з поправкою на ВВП, але є невеликі відмінності.

Склад перших 10 країн походження для резидентних заявок щодо ВВП та чисельності населення ідентичний, за винятком невеликої зміни рейтингу для кількох країн походження. Наприклад, Китай посідає четверте місце щодо співвідношення патентів до чисельності населення, але займає друге місце щодо співвідношення патентів до ВВП.

Республіка Корея (3599) зберігає своє лідерство, де заяви резидентів виражені в залежності від чисельності населення, за нею слідують Японія (1770) і Швейцарія (1119), попереду Китай (1010) і Німеччина (791). Австралія та Канада входять до 20 країн походження з найбільшою кількістю резидентних заявок на патенти за чисельністю населення, чого не можна сказати про патенти відповідно до ВВП.

Патентне відомство розглядає заявки та приймає рішення про видачу патентних прав. Екзаменаційні процеси розрізняються у різних офісах, що ускладнює порівняння між країнами.

У 2021 р. близько 80 відомств ІВ надали ВОІВ дані про результати патентних експертиз - виданих, відхилених або відкликаних. Серед 10

вибраних відомств Німеччина, Туреччина та США видали патенти менш ніж половині всіх заявок, оброблених у 2021 р.: Республіка Корея (24,9%) та США (45,2%).

У абсолютному вираженні Китай відхилив понад 443 000 заявок, тоді як США відхилили близько 351 000 заявок. Частка відкликаних чи покинутих заявок була найбільшою у Канаді (35,8%), Німеччині (35,2%) та Туреччині (53,7%). Що стосується абсолютних цифр, то відомство ІВ Німеччини повідомило, що понад 17 000 заявок було або відкликано, або відхилено. Для Канади та Туреччини це становило близько 12 600 та 5 500 заявок відповідно.

Корисна модель (УМ) – це особлива форма патентного права, наданого державою чи юрисдикцією винахіднику або правонаступнику винахідника на фіксований період. Умови видачі УМ дещо відрізняються від умов для звичайних патентів, включаючи більш короткий термін охорони та менш суворі кваліфікаційні вимоги.

У 2021 р. загальна кількість додатків єдиної системи обміну повідомленнями по всьому світу скоротилася на 2,5% у 2021 р. - перше зниження з 2014 р. 2,92 млн додатків у 2021 р. включали 2,90 млн резидентних додатків і лише 21 830 нерезидентних програм.

Відомство ІВ Китаю отримало 97,5% від загальносвітового обсягу, а на інші 81 відомство разом узяли припадало лише 2,5%.

Відомство ІВ Китаю отримало 2,85 млн заявок у 2021 р., за ним йдуть Німеччина (10 576), росія (9 079), Австралія (7 844) та Японія (5249). Серед 10 провідних офісів офіс Австралії отримав на 77,8% більше заявок у 2021 році після зростання на 137,3% у 2020 році. Різке зростання кількості заявок, зареєстроване два роки поспіль, можна пояснити тим фактом, що уряд Австралії почав впроваджувати патенти на інновації (тобто УМ), спонукаючи заявників подавати заявки до набрання чинності новим законодавством.

У довгостроковій перспективі попит на патенти єдиної системи обміну повідомленнями у 10 провідних відомствах буде нерівномірним. У Німеччині, Японії, Республіці Корея, росії та Україні в період з 2011 по 2021 рік

спостерігалось зниження кількості заявок, які подаються до УМ. Наприклад, кількість заявок у відомстві Німеччини скоротилася з 16 024 у 2011 р. до 9 079 за той самий період. Навпаки, у Китаї за той же період спостерігалось величезне зростання кількості заявок на патенти в єдиній системі обміну повідомленнями: кількість заявок збільшилася з 585 467 у 2011 році до 2,85 мільйона до 2021 року. В Австралії, Індонезії, Таїланді та Туреччині також спостерігалась тенденція до зростання кількості заявок у єдиній системі обміну повідомленнями за той же період.

2.2. Дослідження інтелектуального капіталу міжнародних компаній в умовах глобальної діджиталізації

Інтелектуальний капітал належить до нематеріальних активів, які роблять внесок у прибуток компанії. Ці активи включають досвід співробітників, організаційні процеси і суму знань, що містяться в організації. Немає стандартного методу виміру інтелектуального капіталу, і стандарти виміру різняться у різних організаціях. Інтелектуальний капітал найчастіше поділяють на три категорії: людський капітал, капітал взаємовідносин та структурний капітал. Приклади інтелектуального капіталу включають знання, які робочі фабрики розвивали протягом багатьох років, особливий спосіб маркетингу продукту, метод скорочення часу простою в важливому дослідному проекті або таємнича секретна формула (наприклад, напій Coca-Cola). Компанія також може зміцнити свій інтелектуальний капітал, наймаючи кваліфікованих фахівців та експертів з процесів, які роблять свій внесок у її прибуток.

Інтелектуальний капітал стає вирішальним чинником для довгострокового прибутку та продуктивності фірми економіки, заснованої на знаннях, оскільки дедалі більше фірм визначають свою основну компетенцію як невидимі, а чи не видимі активи.

Людський капітал безпосередньо впливає на інноваційний капітал, клієнтський капітал і технологічний капітал. Інноваційний капітал надає позитивний, але менш значний вплив на технологічний капітал, який, своєю чергою, впливає споживчий капітал. Людський капітал та виробничий капітал також впливають на клієнтський капітал. Зрештою, клієнтський капітал сприяє продуктивності. Людський капітал та виробничий капітал також впливають на клієнтський капітал. Зрештою, клієнтський капітал сприяє продуктивності.

Інноваційні ідеї можуть бути перетворені на продукти та послуги за допомогою перетворення внутрішнього процесу. Розширення інноваційних можливостей сприяє підвищенню якості внутрішнього процесу. З ресурсної точки зору впливу на фірму інноваційний капітал розглядається як здатність компанії створювати та комерціалізувати інновації. Актив чи ресурс є стратегічним, якщо він відповідає вимогам цінності, рідкості, нерухомості та неможливості заміни.

Проте складність багатьох сучасних інновацій потребує об'єднання та інтеграції безлічі напрямів цих знань. Винахід чи концепція інноваційних ідей може бути індивідуальною діяльністю, а інновація (винахід та впровадження нових ідей) є колективним досягненням. Таким чином, організації накопичують, систематизують та зберігають індивідуальні знання в довідниках, базах даних та патентах для колективного поточного та майбутнього використання, а також створюють надійні структури, системи та процеси (такі як групи розробки нових продуктів та формальні процеси планування продуктів) для раціоналізації індивідуальних вхідних даних до стійких потоків інноваційних результатів.

Інноваційна ідея, яка перетворюється на продукт чи послугу, повинна мати якість, що задовольняє деякі конкретні потреби клієнтів, і може бути реалізована з мінімальними витратами. Клієнтський капітал відноситься до відносин між певною організацією та людьми, з якими вона має справу,

наприклад, задоволеність клієнтів, рівень утримання клієнтів та лояльність клієнтів.

Таблиця 2.3 – ТОП-25 компаній за обсягами патентів та зареєстрованих промислових зразків в 2022 році [22]

РАНГ	ВЛАСНИК	2022 ПАТЕНТИ США НА КОРИСНІ МОДЕЛІ	ЗМІНИ З 2021 РОКУ
1	SAMSUNG ELECTRONICS CO., LTD.	8513	0%
2	INTERNATIONAL BUSINESS MACHINES CORPORATION	4743	-44%
3	LG CORPORATION	4580	5%
4	TOYOTA JIDOSHA K.K.	3056	11%
5	CANON K.K.	3046	-10%
6	TAIWAN SEMICONDUCTOR MFG. CO. LTD.	3038	8%
7	HUAWEI TECHNOLOGIES CO., LTD.	3023	3%
8	BOE TECHNOLOGY GROUP CO., LTD.	2725	27%
9	RAYTHEON TECHNOLOGIES CORPORATION	2684	0%
10	QUALCOMM	2656	22%
11	SONY CORPORATION	2638	1%
12	INTEL CORPORATION	2501	-9%
13	DELL TECHNOLOGIES	2445	19%
14	APPLE INC.	2313	-11%
15	ALPHABET INC.	2077	2%
16	AMAZON.COM, INC.	2051	-3%
17	MICRON TECHNOLOGY INC.	1921	7%
18	MICROSOFT CORPORATION	1888	-25%
19	HYUNDAI MOTOR COMPANY	1786	20%
20	HITACHI, LTD.	1557	3%
21	PANASONIC CORPORATION	1521	-11%
22	TELEFONAKTIEBOLAGET LM ERICSSON	1419	1%
23	JOHNSON & JOHNSON	1377	-11%
24	FUJIFILM HOLDINGS CORP	1360	-7%
25	HONDA MOTOR COMPANY, LTD.	1351	11%

²² <https://harrityllp.com/patent300/>

В епоху жорсткої конкуренції кожен бізнес намагається досягти задоволення клієнтів у конкурентному середовищі, яке вважається ключовим елементом для всіх підприємств. Інновації призводять до задоволення клієнтів у кожному секторі, тому що компанія вносить інноваційні зміни до своїх продуктів, щоб задовольнити потреби клієнтів та задовольнити їхні потреби. Саме тому на сьогодні компанії збільшують обсяги патентів, зареєстрованих зразків.

Samsung (SSNLF) продовжував утримувати друге місце з 6366 патентами, виданими в 2021 році, що трохи на 1% менше, ніж у 2020 році. Проте в 2022 році вперше в історії компанія опинилася на 1 місці із рівнем в 8513 патентів. Що стосується сукупної кількості патентів, Samsung є світовим лідером із 90 416 активними сімействами патентів. Південнокорейський конгломерат Samsung є найбільшим спонсором НДВКР поза США. У 2021 фінансовому році Samsung витратила 21,11 трлн фунтів стерлінгів, що становило 8,9% її продажів. За перші дев'ять місяців 2022 фінансового року на дослідження та розробки було витрачено 15,93 трлн. фунтів стерлінгів.

У дослідженнях Samsung керується своїм баченням "формувати майбутнє за допомогою інновацій та інтелекту". Основні напрямки досліджень включають штучний інтелект, аналіз даних, робототехніку, засоби зв'язку та засоби масової інформації нового покоління, турботу про життя та новий досвід, а також безпеку.

Samsung керує трьома рівнями організацій, що займаються дослідженнями та розробками, перший з яких є групою розробників бізнес-підрозділу, яка працює над готовими для ринку технологіями з перспективою на 1–2 роки, а другий – дослідний інститут, який розробляє середньо- та довгострокові технології із прогнозом на 3–2 роки та 5-річною перспективою, а третім є Інститут передових технологій Samsung, який розробляє базові технології як основу для двигунів майбутнього зростання. У серпні 2021 року Samsung оголосила інвестиції у розмірі 206 мільярдів доларів у наступні три

роки для розширення своєї присутності у біофармацевтиці, штучному інтелекті, напівпровідниках та робототехніці у постпандемічну епоху.

IBM (IBM) протягом десятиліть лідирував серед компаній США за кількістю патентів, що щорічно одержуються. 2021 не став винятком: IBM відзначає 29-й рік поспіль лідерства в області патентів. У 2021 році компанія отримала 8682 патенти, що на 5% менше, ніж у попередньому році. Проте в 2022 році при скороченні на 44% компанія зареєструвала лише 4743 патенти.

З точки зору сукупної кількості патентів у світі IBM займає восьме місце з 41937 активними сімействами патентів. Поява шести китайських компаній знизилася IBM з другого місця у 2020 році на восьме місце у 2022 році. З 1920 IBM отримала понад 150 000 патентів США.

Патентний портфель IBM відповідає її баченню майбутнього, яке, на думку компанії, «буде засноване на поєднанні високопродуктивних обчислень, штучного інтелекту та квантових обчислень, інтегрованих у гібридну хмару».

Багаторічні стратегічні інвестиції IBM у передові технології покращили її конкурентоспроможність та динаміку прибутку. IBM розглядає гібридну хмару та штучний інтелект (ШІ) як дві наступні значні зміни в технологічному ландшафті і позиціонує себе, щоб відіграти ключову роль у цій масштабній трансформації. За словами IBM, її науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи відрізняють її від конкурентів. Компанія інвестує близько 9% свого загального доходу в дослідження та розробки, приділяючи особливу увагу можливості швидкого зростання та високої цінності.

З 3046 патентом Canon (CAJ) посіла п'яте місце за кількістю патентів, виданих у 2022 році. Canon входить до п'ятірки лідерів за кількістю виданих патентів 36 років поспіль. Canon, відомий світовий бренд японського походження, є провідним постачальником споживчих, міжкорпоративних та промислових цифрових рішень для обробки зображень. Компанія зберігає перше місце серед японських компаній вже 17 років поспіль. З точки зору

сукупної кількості патентів Canon займає дев'яте місце (з третього в 2020) з 40 706 активними сімействами патентів.

Canon фокусується на чотирьох ключових сферах бізнесу, включаючи комерційний друк, мережеві камери, медичне та промислове обладнання. Крім того, компанія працює над створенням нового бізнесу в галузі візуалізації нового покоління, охорони здоров'я нового покоління та інтелектуальної мобільності. Витрати компанії на НДДКР у 2021 фінансовому році становили 272 312 млн ієн, що еквівалентно 8,6% чистих продажів. За перші дев'ять місяців 2022 фінансового року компанія витратила 211 010 ієн на дослідження та розробки. Canon протягом багатьох років виділяла 8-9% своїх чистих продажів на витрати на дослідження та розробки. Canon вважає, що нові продукти, захищені надійним портфелем патентів, не дозволять конкурентам легко перевершити їх і дадуть компанії перевагу у встановленні стандартів на ринку та в галузі.

TSMC посів шосте місце із 3038 патентами. Тайванське виробництво напівпровідників (TSM) увійшло до десятки найбільших патентовласників у 2022 році. Протягом 2021 року TSMC одержала 2798 патентів. Ще у 2020 році, коли у 2019 році у більшості компаній кількість патентів скоротилася, TSMC зафіксувала зростання на 22% та піднялася з 12-го місця у 2019 році на шосте місце.

TSMC - провідна у світі спеціалізована компанія з виробництва напівпровідників, що займає понад 55 % частки ринку: Створила найбільшу у світі екосистему проектування напівпровідників, Open Innovation Platform, та співпрацювала зі своїми партнерами, щоб сформувати найпотужнішу силу напівпровідникових інновацій - близько 85 % прототипи напівпровідників продуктів по всьому світу були надані TSMC.

TSMC повідомила про дохід у розмірі 1 587,42 млрд тайванських доларів у 2021 фінансовому році, що на 18,5% більше, ніж за той же період у 2020 фінансовому році. Компанія продовжує витрачати 8-9% доходів на дослідження та розробки.

У квітні 2021 року TSMC оголосила про свої плани інвестувати 100 мільярдів доларів упродовж наступних трьох років у збільшення потужності своїх заводів. У листопаді 2021 року було оголошено створення дочірньої компанії TSMC в Японії з міноритарним пакетом акцій Sony Semiconductor Solutions Corporation. Будівництво дочірньої компанії Japan Advanced Semiconductor Manufacturing (JASM) розпочалося у 2022 році, а виробництво планується розпочати до кінця 2024 року.

Huawei знаходився на сьомому місці із 3023 патентами. Китайські компанії продемонстрували вражаюче зростання на 10% від кількості патентів, виданих протягом 2019-2022 років. Так, Huawei піднялася на чотири позиції і увійшла до п'ятірки найкращих у 2021 році. 2020 року вона була на дев'ятому місці. з 2770 у 2021 році порівняно з 2761 патентом у 2020 році.

Huawei є провідним світовим постачальником інфраструктури інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та інтелектуальних пристроїв. Хоча компанія ще не повідомила про свій остаточний дохід за 2021 фінансовий рік, у записці голови компанії на початку 2022 року згадується, що Huawei розраховує завершити рік із загальним доходом у 634 мільярди єн.

Протягом багатьох років Huawei інвестує понад 10% доходів від продажів у дослідження та розробки; його витрати на дослідження та розробки склали 15,9% від загального доходу у розмірі 891,37 млрд ієн у 2021 фінансовому році. Кількість людей, які працюють у відділі досліджень та розробок компанії, становить понад половину її загальної чисельності.

У компанії є три керівні принципи, коли йдеться про розвиток екосистеми та галузі: зростання в галузі, спільна робота та спільне використання цінності. Huawei співпрацює з великими гравцями галузі для впровадження інновацій у нові області, такі як хмарні обчислення, 5G та Інтернет речей (IoT).

Intel (INTC) опустилася на дванадцяте місце в 2022 році. INTC посідала четверте місце у 2017 та 2018 роках, а потім п'яте місце у 2019 та 2020 роках. Intel отримала 2615 патентів у 2021 році, що на 9% менше, ніж у 2020 році.

Проте за результатом 2022 року компанія отримала лише 2501 патент, що на 9% менше показника 2021 року.

Apple (AAPL) піднялася на одну позицію вгору з 2541 патентом у 2021 році, незважаючи на 9-відсоткове падіння кількості виданих патентів протягом року. У 2020 році кількість патентів збільшилась на 12%, в результаті чого загальна кількість патентів досягла 2791. Проте в 2022 році компанія знизилася до 14 позиції із 2313 патентами.

З 4580 патентами LG Electronics знаходиться на третьому місці, що на шість позицій вище порівняно з 2021 роком. Кількість патентів, виданих досвідченим компаніям LG зросла на 5% протягом 2022 року.

РОЗДІЛ 3.

НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ

3.1. Міжнародне регулювання інтелектуальної власності та напрямки його покращення

Право інтелектуальної власності — не тільки важлива підгалузь цивільного права, а й напрям економіки, що активно розвивається, і який зараз стикається з викликами мінливого суспільства. Держава має вирішити, як гідно відповісти на ці виклики.

За допомогою ІВ автори та винахідники з різних куточків світу перетворюють свої ідеї на активи. Ці активи забезпечують економічні вигоди та суспільну користь, внаслідок чого життя кожної людини на планеті стає кращим.

Добре розуміння інтелектуальної власності (ІВ) може допомогти зробити бізнес більш конкурентоспроможним та успішно управляти ризиками, пов'язаними з ІВ.

Система ІВ відіграє важливу роль у досягненні наступних цілей:

- забезпечення охорони інноваційних продуктів та послуг;
- зміцнення популярності, привабливості та цінності продуктів на ринку;
- забезпечення відмінності конкретної компанії та її продуктів від конкурентів;
- забезпечення доступу до технічної та ділової інформації та знань;
- зниження ризику ненавмисного використання пропрієтарного контенту третіх сторін та випадкової втрати власної цінної інформації, інновацій чи результатів творчої праці.

В останні два десятиліття спостерігається вибухове зростання технологій, які докорінно змінюють те, як ми живемо та працюємо у все більш пов'язаному цифровому світі. Поява та інтеграція передових технологій є основою явища, яке іноді називають четвертою промисловою революцією, або Індустрією 4.0. Передові технології змінюють те, як ми ведемо бізнес, створюємо інновації та займаємося творчістю, і швидкість цих змін зростає у геометричній прогресії.

Складність цифрової трансформації орієнтує на формування певного складу мислення та навичок, завдяки яким здійснюється управління мінливим, мультиаспектним, частково невизначеним середовищем із генеруванням рішень як передбачення майбутніх запитів аудиторії [1; 7;]. Digital-персонал – це група людей, яких об'єднує персоніфікована поведінкова модель, на якій базуються бізнес-процеси та які орієнтовані на розвиток когнітивних технологій з пріоритетом нової форми взаємодії та партнерства. У рамках зазначеної стратегії мають бути введені нові компетентності фахівців, а саме професійні таланти в контексті цифрових навичок, які відповідають ідеї Digital:

1. Digital-стратег – керівна функція на етапах формування, реалізації та модифікації цифрової моделі розвитку.

2. Digital-маркетолог – взаємодія з клієнтами в режимі реального часу, застосування цифрових технологій для оцінки вимог і просування товару.

3. Digital-дизайнер – оновлення інтерфейсу користувачів на підставі пошуку нових рішень та запозиченні досвіду користувачів програмних продуктів.

4. Digital-датолог – глибокі аналітичні здібності, на підставі яких ідентифікуються приховані взаємозв'язки та закономірності в інформаційному середовищі із генеруванням оперативних висновків.

5. Digital-інноватор – управління інноваційними проектами та пошук шляхів для оптимізації організаційних зв'язків між підрозділами компанії. Digital-культура – це принципово нова модель організаційної думки, на

підставі якої впроваджуються нові методи роботи із пріоритетом креативності, що підкріплюється переважанням у процесах технологічних рішень. Вважаємо, що Digital-культура являє собою трирівневу структуру: ·

фундаментом (першим рівнем) є стратегічне розуміння нових правил і викликів ринку, тенденцій економіки, що спонукають цифрові перетворення із подальшим опрацюванням принципів і методів діяльності для приведення їх у відповідність до трансформаційних правил бізнесу; ·

другий рівень – реалізація ініціативної політики, тобто доопрацювання організаційного середовища відповідно до нового фокусу діяльності із пріоритетом гнучкості у налагодженні взаємодії між підрозділами та приведення до єдиного знаменника лідерських якостей, нівелюючи будь-які прояви ієрархії; ·

третій рівень – середовище інноваційних стратегій. Саме на верхівці структури здійснюється модифікація бізнес-моделі таким чином, щоб гарантувати ефективність змін з використанням цифрових технологій. Це рівень управління змінами, що є одночасно кінцем і початком перетворень, що має сприяти покращенню ідеї існування підприємства [4].

Digital-культура – це покрокова програма змін, якою передбачено: · поширення ідеї цифрової трансформації (1); · розробка сценарію змін (2); · узгодження чинної бізнес-моделі з інноваційною стратегією (3); · імплементація кращої практики (4); · технологічна та організаційна трансформація (5); · побудова циклу full-змін (6).

Етапи формування та реалізації Digital-культури.

1. Створення фундаменту формування Digital-культури. Це етап, на якому необхідно забезпечити усвідомлення кожним працівником необхідності запровадження культури цифрових перетворень. Важливо ініціювати формування нової ідеології, що розглядається як підґрунтя стратегії розвитку. В іншому випадку Digital-ініціатива не буде ефективною, а стане проектом на папері без можливості його реалізації. На цьому етапі необхідно відповісти на два важливих питання: «які зміни технологічного характеру слід

запровадити?», «чи готова команда до змін?». Обов'язковим має стати спостереження за реакцією та поведінкою персоналу, щоб виявити сприйнятливність працівників до змін і перетворень. Лозунгом на цьому етапі має стати: «Перетворення для всіх», що є інструментом мотивації сприймати перетворенні як дієві та безапеляційні інструменти, необхідні та ефективні для всіх учасників діяльності.

2. Створення колаборативного середовища та налагодження оперативного зворотного зв'язку. У колаборативному середовищі закладено ідею міжпредметних зв'язків, що виявляються у взаємному впливі на систему формування знань як інтегрованої форми організаційної єдності. Спільний контекст колаборативного середовища налаштовується для зручної комунікації між учасниками процесу управління без надмірного інформаційного перевантаження та уникнення асиметрії інформації на вузлах комунікації. У такому середовищі має бути організована культура інформаційної комунікації, що передбачає вчасне повідомлення всіх учасників із відповідною реакцією. Це дозволяє внести корективи у рішення, дії та процеси, а отже, підвищує їхню ефективність. Колаборативне середовище та комунікаційна культура формуються на єдиних засадах здорового партнерства з уникненням управлінської асиметрії та реалізації горизонтального керівного впливу, тобто приймати рішення та діяти має фахівець, який знаходиться «біля» поставленого завдання. Це дозволяє зекономити необхідний час та забезпечити виконання завдання високими професійними компетентностями.

3. Персоналізація цифрових компетентностей. Технологічні рішення різні, складні та потребують опанування спеціальних навичок. Тому необхідно чітко розуміти, яку модель цифрової культури буде імплементовано, а отже, які технологічні інновації запроваджені. Це конструктивна політика організації діяльності з усуненням непродуктивних витрат та ефективної реалізації потенціалу. Зміст персоналізації полягає в опануванні тих інструментів і методів, що об'єктивно необхідні та важливі.

4. Фокусування на творчому потенціалі. Професійні таланти є рушійною силою трансформацій, а тому саме до них висуваються підвищені вимоги при розробці нових проектів, які ґрунтуються на відповідних цінностях, правилах та установках, що інтегруються в єдину мету. На цьому етапі оцінюється спроможність команди відповідати викликам цифрового перетворення з визначенням перспектив розвитку цифрових навичок.

5. Формування цифрової команди. Кожному працівнику характерні різні професійні компетентності відповідно до набутих знань, отриманої освіти, попереднього досвіду роботи. Побудувати 100% цифрову компанію з попереднього традиційного аналогу неможливо за короткий термін. Тому необхідно організувати групу, яка відповідатиме за реалізацію програми змін. Для цієї групи слід створити окреме інформаційне середовище, в якому працівники зможуть організувати належну інформаційну комунікацію, робити презентації проектів та відстежувати результати змін. При такій організації всі зацікавлені сторони отримають можливість оперувати релевантною інформацією та відстежувати результати перетворень, що сприяє зміцненню корпоративного духу.

6. Побудова поведінкової моделі Digital-культури. У сучасних умовах ступінь нераціональності поведінки економічних агентів істотний і постійно зростає зі збільшенням масштабів і взаємозв'язків ринків, поширенням Інтернету, ускладненням економічних взаємодій тощо [2, с. 9]. Цифрові рішення є безумовним ефективним інструментом змін і покращенням діяльності, але при їхній правильній імплементації. Самі по собі інструменти не ефективні, тому необхідно побудувати поведінкову модель, що враховує особливості діяльності компанії та відповідає рисам колаборативного середовища. Урахування поведінкових мотивів, що впливають на прийняття рішень суб'єктами регулювання, може суттєво підвищити її ефективність. на основі врахування впливу соціальних, когнітивних і емоційних факторів на прийняття економічних рішень індивідами [5,с. 38; 59]. На цьому етапі

необхідно здійснити декомпанування стратегії розвитку із виділенням вузьких місць, що потребують розроблення.

Отже, взаємовідносини персоналу організацій в умовах цифрової економіки на сьогодні зміщуються з області саморозвитку технологій в область покращення бізнесу за рахунок його інтелектуалізації та нових можливостей, що надаються технологіями. Для цілей визначення впливу цифровізації на роботу нового менеджера, зазначимо, у чому полягає його відповідальність, яка зумовлює вимоги до його кваліфікації: розуміння суті бізнесу і місця в ньому організації через інформаційні потреби; розуміння можливостей сучасних цифрових інформаційних систем і технологій; вміння визначати стратегію розвитку інформаційної системи; вміння працювати в сучасному інформаційному середовищі. Чітко усвідомлюючи необхідність трансформування функцій сучасного управлінського персоналу, багато промислових і сервісних компаній штучно стимулюють зростання кількості людей, що володіють необхідними знаннями та вміннями в області застосування цифрових технологій. Зокрема, активно розвивають (найчастіше, спільно з провідними закладами вищої освіти та коледжами) спеціальні освітні та/або тренінгові ініціативи і програми. Особливу популярність в останні роки набувають різні курси і програми онлайн-навчання, які пропонуються не тільки для потенційних претендентів на нові робочі місця та професії, а й самими компаніями для підвищення цифрової кваліфікації власного персоналу.

Таким чином, система управління знаннями дозволяє підвищити ефективність бізнесу (знизити витрати) за рахунок об'єднання і структуризації важливої інформації з різних джерел (Інтернет-ресурси, внутрішні ІВ, сховища даних компанії тощо) і організації рольового доступу до неї. Швидкий і зручний доступ до необхідної інформації співробітників організації забезпечується за рахунок потужного механізму пошуку і класифікації, а можливість збору статистичної інформації, формування аналітичних звітів, а

також сервіси спільної роботи дозволяють підвищити якість і оперативність прийнятих управлінських рішень.

3.2. Шляхи розвитку інтелектуальної власності в умовах діджиталізації

Підприємництво за своєю суттю – тип господарювання, що базується на інноваційному характері поведінки власників підприємств, на вмінні знаходити і використовувати ідеї, втілювати їх в конкретні підприємницькі проекти. Аналіз поглядів українських учених-економістів доводить, що майже всі науковці дотримуються думки, що підприємницьке середовище – це певні умови, які створюються в суспільстві та впливають на розвиток і функціонування підприємництва. Так, А. І. Бутенко, В. Р. Кучеренко визначають підприємництво, як «комплекс умов і чинників зовнішнього порядку, які впливають на можливості і кінцеві результати діяльності суб'єктів ринкових відносин, а також дозволяють підприємцеві реалізувати свої цілі і функції» [10, с. 46], на думку В. А. Кредісова підприємництво це «соціально-економічні умови і чинники навколишнього середовища, які впливають на функціонування підприємства і вимагають реагування на нього [11, с. 9], а І. М. Манцуров, що це «певна система, що включає в себе суб'єктів підприємницької діяльності, нормативно-правову базу, політичну ситуацію, соціальні настрої в суспільстві, як впливають на функціонування підприємства і вимагають відповідного реагування на них» [12, с. 26].

Відповідно до українського законодавства, «підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку» (ст.42 Господарського Кодексу України). Подібне визначення надається і в Законі України «Про підприємництво» (ст.1) [2]. Найбільш повне визначення, на нашу думку, надає В. В. Мадзігон, який вважає, що

«підприємництво проявляється у різних сферах бізнесу, в поняття якого входять будь-яка справа, купівля, комерційне чи виробниче підприємство, комерційна практика або політика окремого підприємця чи цілої фірми, що ґрунтуються на відповідно складених принципах, свободі підприємницької діяльності, у рамках існуючого правового поля, яке суспільство прийняло для забезпечення максимальної свободи підприємництва» [4, с. 24].

Таким чином, підприємництво в узагальненому сенсі – поєднання різноманітних заходів (соціальних, економічних, інституційних, інноваційних тощо), спрямованих на ефективну та конкурентоспроможну діяльність підприємницьких структур. Підприємництво відображає й систему відносин, які виникають у підприємців один з одним як у суб'єктів, що господарюють, а також зі споживачами їх продукції (робіт, послуг), постачальниками (сировини, матеріалів, обладнання, палива, електроенергії тощо), з банками та іншими суб'єктами ринку, з найманими працівниками (співробітниками) і, нарешті, з державою в особі відповідних органів виконавчої влади та місцевого самоврядування. Тобто, вважаємо, що ділове підприємницьке середовище являє собою інтегровану сукупність різних об'єктивних і суб'єктивних зовнішніх і внутрішніх факторів, які опосередковують ділові відносини і дозволяють підприємцю досягати успіху в реалізації визначених цілей, в здійсненні підприємницьких проектів і договорів з отриманням прибутку (доходу). Що стосується «бізнесу», то в перекладі з англійської мови ця економічна категорія означає «діяльність, справу, заняття».

Однак, незважаючи на простоту та зрозумілість даного поняття, трактування бізнесу різняться за часовими та національними ознаками і в науковій літературі має різні трактування, а саме: справа, підприємництво, спрямовані на отримання прибутку; самостійна підприємницька (комерційна) діяльність громадян та їх об'єднань, спрямована на отримання прибутку; підприємство, фірма, що приносять прибуток в результаті визначених видів діяльності тощо. Так, А. Хоскінг визначає бізнес як «діяльність, що здійснюється приватними особами або організаціями для перетворення

природних благ у виробництві або надання послуг в обмін на інші товари, послуги або гроші, що веде до взаємної вигоди зацікавлених суб'єктів [5]. Р. Хизрич надає наступне визначення – «процес створення чогось нового, що володіє вартістю [2]. А. В. Бусигін надає відразу декілька визначень бізнесу та підприємництва і як «мистецтва ведення ділової активності», і «як розумового процесу», і як «особливого настрою душі, форми ділової романтики та засобу реалізації людиною властивих йому компетенцій» і як «вміння організувати власну справу і здійснювати функції, пов'язані з її веденням» [6]. Слід зазначити, що в сучасній вітчизняній та зарубіжній практиці поняття підприємництво і бізнес часто ототожнюються, так само немає розрізнення з юридичної точки зору. Разом із тим, за своєю економічною природою вони різняться.

Бізнес – поняття ширше, ніж підприємництво. Воно характеризує організовану ділову активність та охоплює усі відносини, що виникають між суб'єктами ринкової економіки (у тому числі не лише між самими підприємцями, а й між фірмою та споживачами, найманими працівниками, державними структурами), що спрямована на діяльність, яка приносить прибуток. Підприємництво – активний новаторський елемент бізнесу, на який покладено функцію генерування нових ідей та їх реалізацією з метою отримання прибутку та розвитку суспільства. Термін «бізнес» почав використовуватись ще в працях вчених, починаючи з середини 20 століття, в той час як поняття «підприємець», що започаткувало основу слова «підприємництво» – суміжне до бізнесу, з'явилося в 13 столітті (у значенні особи, що відповідає за реалізацію великомасштабних будівельних та промислових проєктів або організаторів парадів чи музичних вистав [7]. Таким чином, на нашу думку, бізнес є організованою структурою, яка працює у визначеному сегменті ринку, використовуючи відомі стратегії, знання, ресурси та може делегувати повноваження іншим особам, але, в той же час, контролювати діяльність бізнесу. Підприємництво покликане здійснювати принципово нову діяльність, засновану на нових ідеях і рішеннях, які ще не

відомі на ринку, та повністю контролювати всю справу, брати в прийнятті усіх рішень безпосередню участь. Підприємництво є першим етапом становлення та розвитку бізнесу.

Отже, вважаємо, що: бізнес – самостійна ініціативна економічна діяльність, що здійснюється за рахунок власних та залучених ресурсів, має ризиковий характер і належний рівень відповідальності, ставить за мету отримання прибутку та розвиток власної справи шляхом задоволення потреб суспільства в умовах ринку, а підприємництво – інноваційний вид бізнесу, що здійснюється з високим ступенем ризику, шляхом реалізації власних ідей та рішень особою у відповідних умовах з метою отримання прибутку та розвитку суспільства на основі інновацій. На підвищення ефективності бізнесу помітно впливає розвиток інституційно-організаційного середовища. Отже, обраний інституційний підхід до дослідження розвитку бізнесу є найважливішим підґрунтям, який уможлиблює вирішення багатьох проблем як в економічній науці, так і на державному й міжнародному рівнях.

Класифікація суб'єктів господарювання в Україні сьогодні відповідає нормам статті 55 Господарського кодексу [2-4] (в ЄС класифікація суб'єктів господарювання визначена з 2003 р. нормами EU Recommendation № 2003/361), але для впровадження в Україні норм Директиви ЄС № 2013/34/ЄС від 26.06.2013 р. «Про щорічну фінансову звітність, консолідовану фінансову звітність та пов'язані з ними звіти певних типів компаній» було прийнято Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [5] щодо удосконалення деяких положень» від 5 жовтня 2017 року № 2164- VIII, згідно якої змінено класифікацію суб'єктів господарювання (мікропідприємства: чистий дохід від реалізації < 700 тисяч євро, балансова вартість активів < 350 тисяч євро; малі підприємства: чистий дохід від реалізації < 8 млн євро, балансова вартість активів < 4 млн євро; середні підприємства: чистий дохід від реалізації < 40 млн євро, балансова вартість активів < 20 млн євро;), проте в ЄС для цілей

політики щодо малого та середнього бізнесу використовується класифікація саме за нормами EU Recommendation № 2003/361 і визначена критеріями [8]

З точки зору системного підходу система управління інноваційною діяльністю є сукупністю взаємопов'язаних елементів, що забезпечують цілісність цієї системи, з внутрішніми зв'язками між собою і зовнішнім середовищем, спрямованих на досягнення мети діяльності на принципах оптимізації ризиків, витрат і результатів діяльності [3]. Системний підхід до управління інноваційною діяльністю використовується для вирішення наступних пріоритетних завдань:

- постановка чітких цілей для функціонування системи управління інноваційною діяльністю, які повинні оновлюватися з плином часу і не суперечити загальним цілям підприємства [3];
- визначення кількісних і якісних параметрів, що виражають цілі системи: розмір прибутку, обсяг продажів продукції (послуг), ринкова частка, підвищення іміджу та конкурентоспроможності підприємства в цілому [4];
- вибір кращих способів досягнення цілей [5];
- розповсюдження достовірної інформації в короткий термін [6];
- швидка адаптація елементів системи до змін внутрішнього і зовнішнього середовища системи управління інноваційною діяльністю організації в цілому [7];
- забезпечення прямої кореляції і зворотного зв'язку для виявлення і усунення відхилень в інноваційній діяльності та запобігання таких відхилень [8].

Виконання цих завдань забезпечить максимальне сприйняття організацією нововведень (технічних, технологічних, економічних, організаційних, управлінських) і дозволить адаптуватися до зовнішнього середовища, що є невід'ємною частиною ефективності та успішності інноваційної діяльності. діяльність підприємства в умовах глобалізації та цифровізації.

Цифрова інфраструктура в Україні слабо розвинена: за відкритими інформаційними даними ресурсу Speedtest.net позиції України в світі за показниками якості Інтернет-з'єднання досить низькі – 114 місце за якістю мобільного Інтернету та 45-те – за якістю широкосмтового Інтернету, а рейтинг цифрової конкурентоспроможності у 2019 році показав всього 58 місце [6]. Крім того, якщо українські ІТ-компанії можуть дозволити собі найсучасніше обладнання, то малий та середній бізнес, потенційні покупці їх товарів та послуг в Україні, обмежені як у техніці, так і у фінансах. Це стосується й середньостатистичного споживача, якому, з тих же причин, не доступні сучасні цифрові блага (наприклад, «розумне житло», автоматизовані пересувні магазини чи навіть найпримітивніші каси самообслуговування).

Отже, за вищевказаними параметрами на сучасному етапі економічного розвитку Україну не можна віднести до групи країн із слабо розвинутою цифровою економікою, оскільки вона ще не повною мірою ввела необхідні інструменти в діяльність підприємств і механізм здійснення зовнішньоекономічних відносин. Частка цифрової економіки в Україні від валового внутрішнього продукту (далі – ВВП) становить близько 3%, що на 9 – 10% менше, ніж у розвинених країнах

Згідно з даними світової статистики, 45% компаній починають робити перші кроки до диджиталізації, 37% – вже приступили до активного її розгортання, а 7% вже відносять себе до цифрових компаній. В українських реаліях ситуація не така оптимістична, однак є й успішні кейси цифрової трансформації, які вже показали свій ефект і певне зростання економічних показників [48]. Так, на сьогодні тільки близько 35% підприємств України мають готову стратегію цифрових трансформацій і поступово впроваджують їх. При цьому 15% з проєктів цифровізації підприємств виявилися абсолютно успішними і перспективними в короткостроковому періоді. Решта виробників, яких налічується понад 65%, усе ще не до кінця розуміють, що передбачає система цифровізації економіки, які компоненти вона включає. Практична проблема полягає в тому, що впровадження цифрових технологій у діяльність

підприємств супроводжується низкою особливостей, властивих вітчизняній системі управління. Так, впровадження інновацій відбувається локально, часто в форматі термінальних проектів тому, що інновації не вбудовуються в довгострокову стратегію підприємства. В більшості випадків це реакція на дії конкурентів або зміни зовнішнього середовища.

Також виявлено, що підприємства задовольняються локальною диджиталізацією через обмеженість бюджетів. Керівники вітчизняних підприємств не бачать глобальних можливостей цифрової трансформації і не готові до інтеграції у зовнішній цифровий простір. Основна причина полягає в неготовності підприємств до відкритих інновацій, до вільного поширення результатів інтелектуальної діяльності та спільного використання активів [9]. Підприємства недооцінюють можливості цифровізації як основи інтеграції в глобальні ланцюги, як основи для територіального і географічного розширення бізнесу, як способу спільного використання активів та забезпечення доступу до глобальних активів. У результаті проведеного аналізу, можна констатувати, що підприємства стикаються: з досить низьким рівнем цифрової культури; з неготовністю лідерів до переходу до цифрових перетворень та їх небажанням брати відповідальність за можливі цифрові провали; з недостатньою інформаційною обізнаністю про цифрові перетворення й їх ефекти. Все це разом призводить до великих витрат на впровадження цифрових інновацій в промисловості на початковому етапі, а потім до ще більших витрат на виправлення помилок, які було допущено на етапі впровадження технологій.

У 2023 році Нацбанк **прогнозує зростання** економіки на рівні 4-5%. На фоні військових дій ще стало можливим завдяки ефективним цифровим реформам, які було розпочато в 2019р.²³ Тобто цифрова інфраструктура буде розвиватися у будь-якому разі, з підтримки держави або за сукупністю локальних бізнес-ініціатив. У динамічному «цифровому» світі

²³ <https://dia.dp.gov.ua/kabmin-pogirshiv-prognoz-zrostannya-vvp-ukra%D1%97ni-u-2023-roci-do-32/>

«стрибоподібний» розвиток фактично не має альтернатив. Якщо країни (або організації) не намагаються оновлювати свої сфери життєдіяльності технологіями та інноваціями, вони «випадають» з основних світових економічних тенденцій, тим самим лише посилюючи бідність свого населення. «Цифрові» технології здатні підтримувати стратегії «стрибоподібного» розвитку, тобто дозволяють уникнути проходження традиційних для поступового розвитку етапів з метою скорочення розриву, який існує між рівнем продуктивності та ефективності розвинених країн та країн, що розвиваються, або відповідних сфер їх життєдіяльності.

Напрями, за якими держава могла б надати підтримку українським підприємствам в освоєнні сучасних цифрових технологій [5, 6, 7, 8]:

1. Заохочення конкуренції, створення умов для рівної конкуренції. Цифрова економіка розвивається одночасно за досить широким спектром напрямків, тому неможливо побудувати її за рахунок зусиль обмеженого кола організацій, наділених державою особливими повноваженнями і ресурсами. Тому центральну роль в цій економіці буде грати приватний бізнес з сильним підприємницьким початком, а також органи влади, основним завданням якої полягає у створенні інфраструктури та умов для приватної ініціативи.

2. Формування загальних технологічних платформ. Найчастіше серйозним бар'єром для широкого поширення цифрових технологій є необхідність синхронного переходу до роботи з ними відразу цілої групи організацій, що утворюють коопераційні ланцюжки. Для зниження такого бар'єру держава може виступати або як організатор широких консорціумів або технологічних платформ, які об'єднують різні зацікавлені організації (наприклад– роботи в області «Інтернету речей»), або як регулятор, директивно встановлювати вимоги щодо використання певних технологічних рішень (наприклад – автоматизовані системи в ритейлі, онлайн касові апарати тощо). Хоча примусове застосування цифрових технологій в ряді випадків викликає незадоволення бізнесу через необхідність робити непередбачені витрати, в середньо- і довгостроковій перспективі, воно дає позитивний ефект

через синхронізацію процесів впровадження типових технологічних рішень в цілих сегментах економіки.

3. Зміни у правовому регулюванні. Проведений аналіз показує наявність суттєвих недоліків в українському законодавстві. Потрібно його доопрацювання з урахуванням нових видів відносин, їх юридичного складу (нових об'єктів і суб'єктів інформаційних правовідносин, специфічних прав, обов'язків і відповідальності). Потрібна масштабна робота з понятійним апаратом інформаційного права і усунення перешкод правового характеру, що мають місце в даний час в інформаційному законодавстві і практиці його застосування. Зокрема, потребують розвитку окремі правові інститути у сфері цифрової економіки. Необхідно формування єдиної довіри до цифрового середовища за допомогою розвитку довірених сервісів: ідентифікації та аутентифікації взаємодіючих суб'єктів, захист від несанкціонованого доступу до документів, верифікації повноважень у підписанні документів тощо. Потрібно встановлення особливого проміжного режиму для категорій даних, що не відносяться до категорії інформації обмеженого доступу, але потенційно є такими. Гостро постає питання розвитку ринку послуг, пов'язаних з менеджментом персональних даних тощо. Разом із тим, держава не повинна «забігати наперед», намагаючись жорстко врегульовувати процеси, що знаходяться в процесі розвитку, за якими самі користувачі ще не сформулювали свої вимоги. Крім того, прийняття нормативних актів, що регулюють розвиток цифрової економіки повинно відбуватися в режимі діалогу з користувачами, розробниками, провайдерами послуг.

4. Кваліфікований замовник. Держава формує досить суттєвий попит на різні продукти і послуги, а також сама надає велику кількість послуг. Значна частина цих продуктів і послуг може надаватися з використанням цифрових технологій. Формуючи замовлення на збільшення цифровізації власної діяльності, держава тим самим не тільки стимулює розвиток компаній в сфері ІКТ, але і задає стандарти роботи з цифровими технологіями, формує культуру роботи з ними у широкого кола суб'єктів економіки. В якості позитивних

прикладів тут можна навести програму «Електронного документообігу», перехід податкових органів на прийом електронної звітності, застосування пластикових карток для соціальних виплат тощо.

5. Введення додаткових податкових стимулів для розвитку цифрових технологій. Всі експерти високо оцінюють значення для зростання ІТ-компаній знижених страхових внесків. Вони однакові в тому, що необхідно й надалі продовжувати цю пільгу. В даний час йде обговорення доцільності запровадження податкової пільги на суму капітальних вкладень в модернізацію. У разі виникнення такої пільги, вона стимулювала б, в тому числі, більш інтенсивні вкладення компаній в цифрові технології. Також вкрай важливим буде врегулювання питань оподаткування під час транскордонної он-лайн торгівлі – це дасть позитивний імпульс для розвитку даного сегменту бізнесу.

6. Підготовка кадрів та поширення інформації про цифрові технології. Широке поширення цифрових технологій неминує сприятиме суттєвим змінам в структурі зайнятості та відповідної кваліфікації працівників. Буде потрібна велика кількість як власне ІТ-фахівців, програмістів, так і кваліфікованих користувачів, які вміють працювати у цифровому середовищі. Крім того, вже сьогодні проявляється явний дефіцит так званих «цифрових лідерів» і цифрових підприємців – тобто керівників верхнього рівня, які розуміють, як здійснювати цифрову трансформацію бізнес-процесів. Окремим завданням стає робота держави із засобами масової інформації – з тим, щоб готувати наших громадян до майбутніх змін, попереджати про ризики, вести цифрову просвіту.

7. Забезпечення кібербезпеки. Критично важливою умовою розвитку цифрової економіки стає забезпечення впевненості всіх економічних суб'єктів в тому, що збираються, зберігаються і використовуються дані захищені від злочинних посягань. В кінцевому підсумку забезпечити таку впевненість може тільки держава. Для цього необхідно вирішити відразу кілька проблем: виробити правові норми з боротьби з кіберзлочинністю, мати кваліфікованих

кіберполіцейських, розробити технологічні рішення і стандарти, забезпечити транскордонну взаємодію (оскільки кіберзлочинці не знають кордонів).

8. Розробка нових технологічних рішень. У цифрових технологіях досить короткий шлях від фундаментальних пошукових досліджень до комерційного застосування. Приклад тому: швидко переходять в комерційну стадію дослідження з квантових комп'ютерів або штучного інтелекту. У цих умовах держава повинна не тільки підтримувати високий рівень фінансування наукових проектів з бюджету, але і знайти правильний інструментарій для залучення недержавних коштів у пошукові дослідження, стимулювати розвиток корпоративної науки, розвивати ініціативні дослідницькі проекти, готувати керівників наукових організацій, здатних поєднувати якості вченого і підприємця.

9. Просування на зовнішні ринки. Зростаюча хвиля появи принципово нових продуктів і послуг, заснованих на цифрових технологіях, дають новий шанс українським виробникам. Швидке зростання експорту ІТ-продуктів цілком можливий. Держава може підтримати цю тенденцію, надаючи маркетингову інформацію, підтримуючи участь на зарубіжних виставках і конференціях, надаючи субсидії і гарантії за експортними кредитами, компенсуючи витрати на патентування, формуючи інвестиційні фонди, націлені на проведення M&A угод за кордоном.

10. Транскордонне співробітництво. Розвиток сучасних цифрових технологій зробило прозорими національні кордони. Роботою над інноваційними проектами зайняті об'єднані команди з представників різних країн, нові рішення і послуги моментально поширюються по всьому світу, конкуренція стала транснаціональною. Спроби введення обмежень на міжнародну співпрацю дуже швидко підривають конкурентні позиції вітчизняних виробників, в результаті чого занадто прямолінійна боротьба за забезпечення національної безпеки призводить до її ж підриву. Необхідно забезпечити можливість використання українськими користувачами сервісів, що пропонуються світовим ринком, транскордонної передачі даних

несекретного характеру (у тому числі в рамках науковотехнологічного обміну, проведення медичних консультацій або телеметричних даних про роботу промислового обладнання). Слід стимулювати входження українських компаній в глобальні технологічні альянси, що формують технологічні стандарти на роки вперед.

ВИСНОВКИ

Таким чином, інтелектуальна власність являє собою право на досягнення інтелектуальної діяльності особи в науці, мистецтві, промисловості та інших галузях і є об'єктом права кожного на користування, використання та розпорядження своїми інтелектуальними досягненнями у цивільно-правових відносинах. В умовах постіндустріальної економіки інтелектуальна власність починає відігравати визначальну роль у суспільно-економічних відносинах та займати важливе місце в економічній системі, що зумовлюється тими важливими функціями, які вона виконує в рамках суспільного відтворення.

Щоб кваліфікуватися як комерційна таємниця, компанії мають активно захищати конфіденційну інформацію. Щойно інформація стає загальнодоступною, вона більше не охороняється законами про комерційну таємницю. Активи можуть бути матеріальними або нематеріальними, а комерційна таємниця може включати інформацію про:

- бізнес;
- фінансовий стан;
- технічні та технологічні особливості, тощо.

Два добре відомих приклади включають рецепт Coca-Cola та пошуковий алгоритм Google. Хоча патент загальнодоступний, комерційна таємниця залишається недоступною нікому, крім власника.

У підприємства є два варіанти зупинити порушення прав інтелектуальної власності, проте реєстрація захисту інтелектуальної власності – це найкращий шанс боротися з будь-яким, хто видає себе за іншу особу або порушниками в суді.

1. Надіслати запит на припинення порушення. Перший спосіб припинити порушення прав ІВ – запросити припинення дії, що розглядається,

що порушує права інтелектуальної власності. Це не обов'язково має бути загрозливий запит, а скоріше попередження. У ньому йдеться про заяву підприємства про право власності на цю власність і зазначається, що підприємство просить одержувача припинити всі дії, пов'язані з відтворенням або використанням інтелектуальної власності компанії.

2. Звернутися до суду. Якщо припинення та помірність або не працює, або не застосовується до заяви підприємства про порушення прав інтелектуальної власності, можливо, доцільно подати до суду на порушника. Підприємство не може зробити цей крок, якщо робота не була раніше зареєстрована і захищена - якщо компанія вирішить подати до суду, їй потрібно буде спочатку зареєструвати цю роботу, і вона не зможе відшкодувати будь-які збитки з моменту до реєстрації роботи.

Захист ІВ запобігає зловмисникам (будь-яких, хто може спробувати активно порушити права ІВ компанії) і запобігає випадковому неправомірному використанню (любих, хто може ненавмисно порушити права ІВ). Якщо бізнес пов'язаний з інтенсивною інтелектуальною власністю, він, ймовірно, стане мішенню для інших, які бажають отримати швидкий прибуток, крадучи підприємницькі ідеї.

У довгостроковій перспективі попит на патенти єдиної системи обміну повідомленнями у 10 провідних відомствах буде нерівномірним. У Німеччині, Японії, Республіці Корея, росії та Україні в період з 2011 по 2021 рік спостерігалось зниження кількості заявок, які подаються до УМ. Наприклад, кількість заявок у відомстві Німеччини скоротилася з 16 024 у 2011 р. до 9 079 за той самий період. Навпаки, у Китаї за той же період спостерігалось величезне зростання кількості заявок на патенти в єдиній системі обміну повідомленнями: кількість заявок збільшилася з 585 467 у 2011 році до 2,85 мільйона до 2021 року. В Австралії, Індонезії, Таїланді та Туреччині також

спостерігалася тенденція до зростання кількості заявок у єдиній системі обміну повідомленнями за той же період. [24]

Складність цифрової трансформації орієнтує на формування певного складу мислення та навичок, завдяки яким здійснюється управління мінливим, мультиаспектним, частково невизначеним середовищем із генеруванням рішень як передбачення майбутніх запитів аудиторії [1; 7]. Digital-персонал – це група людей, яких об'єднує персоніфікована поведінкова модель, на якій базуються бізнес-процеси та які орієнтовані на розвиток когнітивних технологій з пріоритетом нової форми взаємодії та партнерства. У рамках зазначеної стратегії мають бути введені нові компетентності фахівців, а саме професійні таланти в контексті цифрових навичок, які відповідають ідеї Digital.

Отже, взаємовідносини персоналу організацій в умовах цифрової економіки на сьогодні зміщуються з області саморозвитку технологій в область покращення бізнесу за рахунок його інтелектуалізації та нових можливостей, що надаються технологіями. Для цілей визначення впливу цифровізації на роботу нового менеджера, зазначимо, у чому полягає його відповідальність, яка зумовлює вимоги до його кваліфікації: розуміння суті бізнесу і місця в ньому організації через інформаційні потреби; розуміння можливостей сучасних цифрових інформаційних систем і технологій; вміння визначати стратегію розвитку інформаційної системи; вміння працювати в сучасному інформаційному середовищі. Чітко усвідомлюючи необхідність трансформування функцій сучасного управлінського персоналу, багато промислових і сервісних компаній штучно стимулюють зростання кількості людей, що володіють необхідними знаннями та вміннями в області застосування цифрових технологій. Зокрема, активно розвивають (найчастіше, спільно з провідними закладами вищої освіти та коледжами) спеціальні освітні та/ або тренінгові ініціативи і програми. Особливу популярність в останні роки

²⁴ <https://harrityllp.com/patent300/>

набувають різні курси і програми онлайн-навчання, які пропонуються не тільки для потенційних претендентів на нові робочі місця та професії, а й самими компаніями для підвищення цифрової кваліфікації власного персоналу.

Також виявлено, що підприємства задовольняються локальною диджиталізацією через обмеженість бюджетів. Керівники вітчизняних підприємств не бачать глобальних можливостей цифрової трансформації і не готові до інтеграції у зовнішній цифровий простір. Основна причина полягає в неготовності підприємств до відкритих інновацій, до вільного поширення результатів інтелектуальної діяльності та спільного використання активів [9]. Підприємства недооцінюють можливості цифровізації як основи інтеграції в глобальні ланцюги, як основи для територіального і географічного розширення бізнесу, як способу спільного використання активів та забезпечення доступу до глобальних активів. У результаті проведеного аналізу, можна констатувати, що підприємства стикаються: з досить низьким рівнем цифрової культури; з неготовністю лідерів до переходу до цифрових перетворень та їх небажанням брати відповідальність за можливі цифрові провали; з недостатньою інформаційною обізнаністю про цифрові перетворення й їх ефекти. Все це разом призводить до великих витрат на впровадження цифрових інновацій в промисловості на початковому етапі, а потім до ще більших витрат на виправлення помилок, які було допущено на етапі впровадження технологій

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Drucker P. F. The new Productivity Challenge // Harvard Business Review. 1991. November-December. 44. Махлуп Ф. Производство и распространение знаний в США: пер. с англ. М.: Прогрес, 1966. 462 с.
2. Geiger Christophe (ed.). Research Handbook on Intellectual Property and Investment Law. Edward Elgar Publishing, 2020. – 560 p.
3. Gervais Daniel J. The Future of Intellectual Property. Edward Elgar, 2021. – 384 p.
4. Heath C (2019) The direct application of international IP agreement before national courts. In: Heath C, Sanders KA (eds) Intellectual property and international dispute resolution. Wolters and Kluwer, Alphen aan den Rijn, pp 108–114
5. Knowledge Transfer from Universities to Industry Through University Technology Transfer Offices / Asad Abbas, Anders Avdic, Kathryn Chang Barker, Peng Xiaobao // Наука та інновації. — 2018. — Т. 14, № 2. — С. 5-18.
6. Rosati Eleonora (ed.). The Routledge Handbook of EU Copyright Law. Routledge, 2021. – 550 p.
7. Stamatoudi Irini, Torremans Paul (eds.) EU Copyright Law: A Commentary. 2nd ed. – Edward Elgar Publishing, 2021. – 1244 p.
8. Stepanov I (2020) Economic development dimension of intellectual property as investment in international investment law. J. World Intellect Prop 23(5/6):736–758
9. Stim Richard. Patent, Copyright & Trademark: An Intellectual Property Desk Reference. 15th Ed. – NOLO, 2018. – 609 p.
10. WIPO, International Exhaustion and Parallel Importation. https://www.wipo.int/sme/en/ip_business/export/international_exhaustion.htm. Accessed 1 Jan 2021
11. Аксютіна А.В., Нестерцова-Собакарь О.В., Тропін В.В. Інтелектуальна власність: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / За заг

ред канд. юрид. наук, доц. Нестерцової-Собакарь О.В. – Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. – 140 с.
http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/1424/1/Интел_власн.pdf

12. Альтшуллер Г. С. Творчество как точная наука: теория решения изобретательских задач. Москва: Сов. радио, кибернетика, 1979. 103 с.

13. Балабанов В. О. До проблеми формування інноваційної культури суспільства. ХХІ століття: Альтернативні моделі розвитку суспільства. Третя світова теорія: матеріали Третьої міжнар. наук.-теор. конф., 21 – 22 травня 2004 року. Частина 1. / ред. Г. П. Балабанова. К.: Фенікс, 2004. С. 388 – 391.

14. Братусь, Г. А. (2019), Трансформаційний підхід до структурної архітектури інтелектуальної власності. Підприємництво та інновації, Вип. 10., С. 31-38.

15. Вірченко, В. В. (2018), Інтелектуальна власність: теоретичні витoki та економічні імперативи розвитку : монографія. Київ : Ліра-К. 488 с.

16. Гринько П. Л. Методологія управління інноваційним розвитком бізнесу в умовах цифрової економіки: дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук: спец.08.00.04. Харків: ХДУХТ. 2020. 504с.

17. Гринько П. Л. Управління інноваційним розвитком бізнесу в умовах цифрової економіки: теорія, методологія, практика: монографія. Х.: Видавництво Іванченка І. С., 2020. 342 с.

18. Гринько П., Гринько А. Управління знаннями як структурна основа інноваційного розвитку організацій в умовах цифрової економіки. Stages of formation and development of the economy of independent Ukraine: Collective monograph. Verlag SWG imex GmbH, Nuremberg, Germany, 2021. 438 p. С. 210-225.

19. Енциклопедія інтелектуальної власності / за ред. проф. П. П. Крайнева. – К. : Старт-98, 2012. – С.254.

20. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 16 січня 2003 року N 433-IV (Відомості Верховної Ради (ВВР),

2003, N 13) зі змінами, внесеними згідно із Законом N 3076-IV (3076-15) від 04.11.2005.

21. Інтелектуальна власність : навчальний посібник / [Т. Г. Васильців, В. В. Апопій, Р. Л. Лупак, О. О. Ільчук]. – Львів : Видавництво Львівської комерційної академії, 2015. – 172 с.
<http://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/kafedry/Ekonomiky/Docs/In.vlasnist.pdf>

22. Інтелектуальна власність: магістерський курс : підручник / П. Г. Перерва [та ін.]; ред.: П. Г. Перерва, В. І. Борзенко, Т. О. Кобелева ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Харків : Планета-Прінт, 2019. – 1002 с.

23. Інтелектуальна власність: Навчальний посібник / за ред. О.В. Нестерцової-Собакаръ. – К.: Дніпро, 2018. 140 с

24. Махлуп Ф. Экономика информации и человеческого капитала: пер. с англ. М., 1965.

25. Мікульонок, І. О. Інтелектуальна власність та патентознавство: підручник для студентів, які навчаються за програмами підготовки магістрів / І. О. Мікульонок ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – 3-тє вид., переробл. та доп. – Електронні текстові дані (1 файл: 6,71 Мбайт). – Київ : Політехніка, 2019. – 246 с.
https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/31664/1/Intelekt_vlastnist_patentoznavstvo.pdf

26. Нонака І., Такеучи Х. Компания – создатель знания. Зарождение и развитие инноваций в японских фирмах. Олимп-Бизнес, 2011.

27. Попова Л. М. Інтелектуальна власність : підручник / Л. М. Попова, А. В. Хромов, І. В. Шуба ; Харків. нац. ун-т буд-ва та архітектури. – Харків : Федорко М. Ю., 2021. – 262 с.

28. Спіцина, Г. О., Гордеюк, А. О. (2020), Особливості сучасної класифікації об'єктів права інтелектуальної власності. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, № 3., С. 58-64.

29. Ушакова Н.Г., Помінова І.І. Поведінкова економіка в парадигмальній структурі сучасної економічної теорії. Бізнес Інформ. 2019. № 9. С. 8-13.

30. Ушакова Н.Г., Помінова І.І., Кулініч О.А. Інституціоналізація поведінкового регулювання: зарубіжний досвід. Бізнес Інформ. 2020. №9. С. 37–43.

31. Фостер Р., Каплан С. Созидательное разрушение: почему компании «построенные навечно», показывают не лучшие результаты и что нужно сделать, чтобы поднять их эффективность. М: Альпина Паблишер, 2015. 377 с. 48. Чиксентмихайи М., Креативность. Психология открытий и изобретений Москва: Карьера-Пресс, 2017. 528 с.

32. Ходаківський, Є. І., Якобчук, В. П., Литвинчук, І. Л. (2014), Інтелектуальна власність: економіко-правові аспекти: навчальний посібник. Київ : ЦУЛ. 276 с.

33. Чепель А.А., Осмоловская М.С., Формирование и развитие организационной культуры // В сборнике: Вестник научно-технического творчества молодежи В 4-х частях. 2016. С. 338-341.

ДОДАТКИ

Додаток А

Огляд зарубіжної літератури

1. Geiger Christophe (ed.). Research Handbook on Intellectual Property and Investment Law. Edward Elgar Publishing, 2020

This innovative Research Handbook explores the complex and controversial interactions between intellectual property (IP) and investment law. In light of recent developments at national, European and international levels, the chapters critically examine the legitimacy of current practices with regard to the social function of IP rights and the regulatory autonomy of States to undertake measures in the public interest.

2. Gervais Daniel J. The Future of Intellectual Property. Edward Elgar, 2021.

This forward-looking book examines the issue of intellectual property (IP) law reform, considering both the reform of primary IP rights, and the impact of secondary rights on such reforms. It reflects on the distinction between primary and secondary rights, offering new international perspectives on IP reform, and exploring both the intended and unintended consequences of changing primary rights or adding secondary rights.

3. Heath C (2019) The direct application of international IP agreement before national courts. In: Heath C, Sanders KA (eds) Intellectual property and international dispute resolution. Wolters and Kluwer, Alphen aan den Rijn, pp 108–114

This article analyses the role of national and international intellectual property (IP) law in assessing IP as a protected investment. It offers two approaches for controlling investment arbitration related to intellectual property rights (IPRs), followed by an examination of the implications and challenges of those approaches. Its main argument is that even if a dispute arises from an investment (IP as an investment), it does not necessarily fall under the jurisdictional

requirements of investment arbitration. Rather, assessing IP as an investment must be done by referring to national laws. This is more relevant in the case of IPRs as they are territorial. This means that rights and obligations are derived from national IP legislation. Essentially, only those IPRs that are “protected” by national regimes should be treated as investments. This article also examines the language used in investment agreements and arbitral awards to analyse the role of national law, particularly in determining the validity and scope of IP investments. Then it examines three IP-related arbitral cases to discuss how arbitral tribunals have used national law. Finally, it suggests approaches for controlling investment arbitration by integrating the territoriality principle and the social objectives and bargains achieved through international IP treaties.

4. Knowledge Transfer from Universities to Industry Through University Technology Transfer Offices / Asad Abbas, Anders Avdic, Kathryn Chang Barker, Peng Xiaobao

Introduction. This paper focuses on knowledge generation and the way in which it is transferred from universities to industry. Most well reputed universities have several departments and university-run enterprises that engage in research. The purpose of these research units is to help universities provide breakthrough innovation through the generation of new knowledge. **Problem Statement.** For this we chose to study China's University Technology Transfer Offices (UTTOs) to gather concrete evidence of university knowledge generation for commercial use in industry. The objective of this study is get indepth information about the role of UTTOs in the transfer of such knowledge. **Purpose.** The generation of new knowledge contributes to the field of science and technology; in turn, industry can use this knowledge to produce new innovative products or improve existing ones. This study aims to identify the process of knowledge transfer from universities to industry in China. **Materials and Methods.** Our study was carried out as a qualitative case study in the Anhui province of China. Data was mainly collected through semi-structured interviews with technology transfer experts working in technology transfer offices.

Collected data were analyzed using a knowledge transfer model with six phases: 1) awareness, 2) acquisition, 3) transformation, 4) association, 5) application, and 6) feedback. **Results.** In China, universities and their research groups dominate in the generation and commercialization of research results, with UTTOs acting as technology bridges between the two parties, as well as providing legal and

business services. Conclusions. This paper contributes by offering a detailed description of the knowledge transfer process and specifically the role and activities of UTTOs. This research also helps Chinese and international researchers currently carrying out research on the technology transfer process in China.

5. Rosati Eleonora (ed.). The Routledge Handbook of EU Copyright Law. Routledge, 2021. – 550

The Routledge Handbook of EU Copyright Law provides a definitive survey of copyright harmonization in the European Union, capturing the essential and relevant issues of this relatively recent phenomenon. Over the past few years, two themes have emerged: on the one hand, copyright policy and legislative initiatives have intensified; on the other hand, the large number of references to the Court of Justice of the European Union has substantially shaped the EU copyright framework and, with it, the copyright framework of individual EU Member States.

This handbook is a detailed reference source of original contributions which analyze and critically evaluate the state of EU copyright law with a view to detecting the key trends and patterns in the evolution of EU copyright, weighing the benefits and disadvantages of such evolution. It covers a broad range of topics through clusters focused on: the history and approaches to EU copyright harmonization; harmonization in the areas of exclusive rights, exceptions and limitations, and enforcement; copyright policy and legacy of harmonization.

With contributions from a selection of highly regarded and leading scholars in this field, the Routledge Handbook on European Copyright Law is an essential resource for students and scholars who are interested in the field of copyright law.

6. Stamatoudi Irini, Torremans Paul (eds.) EU Copyright Law: A Commentary. 2nd ed. – Edward Elgar Publishing, 2021.

This significantly revised and updated second edition builds upon the authoritative foundations of the first edition. It addresses the rapid development of EU copyright law in relation to the advancement of new technologies, the need for a borderless digital market and the considerable number of EU legal instruments enacted as a result.

Alongside full legislative analysis and article-by-article commentary, the Commentary illustrates the underlying basic principles of free movement and non-discrimination. It provides insights into the influence of copyright on other areas of EU policy, including telecoms and bilateral trade agreements. This unique Commentary describes and analyses each EU directive in turn and discusses anticipated future challenges, utilising a clear structure to enable the reader to navigate the Commentary effectively.

Written by a team of leading experts in the field, this Commentary combines theory and practice to tackle the role of copyright in society and the economy, making this a key resource for academics, researchers, practitioners and policymakers in copyright and comparative law.

7. Stepanov I (2020) Economic development dimension of intellectual property as investment in international investment law. J. World Intellectual Prop 23(5/6):736–758

Intellectual property (IP) and foreign direct investment (FDI) are seen as important contributors to economic development. However, once given a closer look, a complex economic landscape emerges. Although, both IP and FDI can be beneficial to the economic development of a country their presence does not automatically guarantee it.

From a legal perspective, the treaties governing the two international legal regimes, international IP law and international investment law (IIL), reflect the positive developmental aspirations ascribed to IP and FDI. Nevertheless, once these international treaties are put to the test in international adjudication, economic development becomes a contested notion. In particular, investor-state dispute settlement (ISDS) tribunals are often confronted with economic development as a legal concept and the way they treat it can vastly differ. By relying on the Salini test in ISDS cases dealing with IP, the Tribunals had the chance to address the developmental dimension of IP as FDI. *Philip Morris v. Uruguay* and *Bridgestone v. Panama* give a detailed outlook on the different outcomes such considerations might result in. Focusing on those cases this article will argue that economic development deserves a place in the realm of IP and IIL.

8. Stim Richard. Patent, Copyright & Trademark: An Intellectual Property Desk Reference. 15th Ed. – NOLO, 2018. – 609 p

Whether you are in the world of business or creative arts, understanding the laws that govern your work is critical to success. But given the convoluted terminology that surrounds patents, copyrights, trademarks, and other intellectual property rights, this isn't easy. Enter Patent, Copyright & Trademark, which explains:

- what legal rights apply to your creations, products, or inventions
- different types of patents for inventions from machines to plant clones
- the scope of copyright protection
- how trademark law works, and
- what trade-secret law protects.

Here, you'll find readily understandable definitions of intellectual property law terms, straightforward explanations of how intellectual property law affects online content, and much more.

The 16th edition is completely updated to provide the latest laws, court decisions, and sample application and other forms.

9. Intellectual Property Review Eighth Edition URL: <https://gowlingwlg.com/getmedia/e7fc3293-673b-4cd9-a473-cf675480643e/the-intellectual-property-review-eighth-edition-united-kingdom.pdf.xml>

While there has been a push to provide uniform and harmonised intellectual property coverage worldwide, it seems at every turn there are events that pull that goal further away. Thus, there remain significant differences and gaps in intellectual property coverage globally. This is exacerbated by the increase in international trade where practitioners need to know the law in many individual countries, and they also need to understand the differences between those countries.

While jurisdictional differences can be anticipated and addressed, these differences are further magnified by the geopolitical turmoil that persists worldwide. As was the case the previous year, the United Kingdom's Brexit vote and potential departure from the European Union continue to leave a cloud over establishing a Unified Patent Court in Europe. That uncertainty continues in part because even as of 3 April 2019, there has been no Brexit deal and, adding to the uncertainty, Germany has not ratified the UPC. Whether the UPC will ever come to fruition is debatable. Another example is the trade 'wars' between the United States and China. One of the principal disputes is that the US has accused China of misusing US intellectual property rights and has implemented tariffs in an effort to convince China to stop those alleged misuses. While those negotiations are ongoing, the trade dispute has heightened tensions between the countries and lessened efforts at worldwide cooperation on intellectual property matters.

10. Patent Management : Protecting Intellectual Property and Innovation
1st ed. 2021. - 264 pages 77 illustrations online resource. - ISBN :
9783030590093

This book provides an overview of the common concepts and building blocks of patent management. It addresses executives in the areas of innovation, R and D, patent and intellectual property management as well as academics and students. The authors give valuable information on the characteristics of patent and intellectual property management, based on the collaboration with companies and organizations from Europe, China, Japan, Argentina, Brazil, India, Canada and the US. A reference for managers who want to bring information technology innovation with a clear intellectual property strategy to the market. A very readable book. Thomas Landolt, Managing Director, IBM A really comprehensive, all-in book about Patents – strategy, value, management and commercialization. And not forgetting what they are for – foster innovation. Dr. Joerg Thomaier, Head of IP Bayer Group .

ANNOTATION

Moroz K.O. «Intellectual capital of international companies and development of intellectual property development directions in international business», Manuscript

The purpose of the study is to investigate the intellectual capital of international companies and to develop directions for the development of intellectual property in international business.

The study found that intellectual property is the right to achieve intellectual activity of a person in science, art, industry and other fields and is the object of everyone's right to use, exploit and dispose of their intellectual achievements in civil law relations.

A company whose intellectual property rights have been infringed has two options to stop the infringement of intellectual property rights: to send a request to cease the infringement; to go to court. In order to have better chances for protection, it is advisable to register the protection of intellectual property, as this improves the prospects for combating infringements of intellectual property rights.

Intellectual property protection prevents intruders and prevents accidental misuse. If a business is associated with intensive intellectual property, it is likely to become a target for others who want to make a quick profit by stealing business ideas. This issue is especially acute in the production of digital products and digital business transformation.

Based on the analysis, it can be stated that enterprises face: a rather low level of digital culture; unwillingness of leaders to move to digital transformation and their unwillingness to take responsibility for possible digital failures; insufficient information awareness about digital transformation and its effects. All of this leads to high costs of introducing digital innovations in industry at the initial stage, and then to even higher costs of correcting mistakes made during the implementation of technologies.

Key words: intellectual property, intellectual capital, digital transformation, property protection

Year: 2022

Ім'я користувача:
Міжнародного менеджменту Олійник Вікторія

ID перевірки:
1014811599

Дата перевірки:
26.04.2023 12:46:50 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
26.04.2023 12:48:04 EEST

ID користувача:
100005721

Назва документа: Мороз К.О.Інтелектуальна власність у міжнародному бізнесі

Кількість сторінок: 56 Кількість слів: 12884 Кількість символів: 101621 Розмір файлу: 228.57 KB ID файлу: 1014514944

21.9% Схожість

Найбільша схожість: 8.07% з Інтернет-джерелом (http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2022/16.pdf)

20.3% Джерела з Інтернету

254

Сторінка 58

11% Джерела з Бібліотеки

431

Сторінка 61

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел